

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет будівництва і архітектури

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Методичні вказівки
до виконання кваліфікаційної роботи
здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньої програми «Менеджмент організації і адміністрування»
денної та заочної форм навчання

Київ 2024

УДК 371

К32

Укладачі: Г.М. Рижаківа, д-р екон. наук, професор;
І.С. Івахненко, д-р екон. наук, професор;
В.О. Поколенко, д-р техн. наук, професор;
Ю.А. Чуприна, д-р екон. наук, професор;
Х.М. Чуприна, д-р екон. наук, доцент;
Д.О. Приходько, канд. техн. наук, доцент;
М.В. Горбач, канд. техн. наук, доцент

Рецензент О.Ю. Беленкова, д-р екон. наук, професор

Відповідальний за випуск Г.М. Рижаківа, д-р екон. наук,
професор

*Затверджено на засіданні кафедри менеджменту в будівництві
протокол № 121 від 21 грудня 2023 року.*

В авторській редакції.

Кваліфікаційна робота бакалавра : методичні вказівки до
К32 виконання кваліфікаційної роботи / уклад. : Г.М. Рижаківа та ін. –
Київ : КНУБА, 2024. – 76 с.

Містять загальні положення виконання та захисту
кваліфікаційних робіт для першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти, розкриває їхню тематику, зміст, структуру та вимоги до
оформлення.

Призначено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент» освітньої програми
«Менеджмент організацій і адміністрування» денної та заочної форм
навчання.

© КНУБА, 2024

ЗМІСТ

1.	Загальні положення.....	4
2.	Керівництво кваліфікаційною роботою.....	5
3.	Тематика кваліфікаційних робіт.....	7
4.	Вимоги до змісту та обсягу роботи.....	8
5.	Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи.....	17
6.	Резюме кваліфікаційної роботи.....	22
7.	Рекомендації до розробки презентації кваліфікаційної роботи..	23
8.	Перевірка роботи на наявність академічного плагіату.....	24
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи.....	26
10.	Рецензування кваліфікаційної роботи.....	26
11.	Порядок захисту та оцінювання кваліфікаційної роботи.....	27
12.	Форми документів для кваліфікаційної роботи.....	31
	Додаток 1. Заява здобувача на КР	32
	Додаток 2. Тематика КР	33
	Додаток 3. Титульна сторінка КР	38
	Додаток 4. Друга сторінка КР	39
	Додаток 5. Індивідуальне завдання до КР	40
	Додаток 6. Рекомендована форма резюме КР	42
	Додаток 7. Рекомендована форма плану КР	43
	Додаток 8. Орієнтовна структура рецензії на КР	44
	Додаток 9. Зразок оформлення бібліографічних описів у списку використаних джерел	45
	Додаток 10. Фрагменти оформлення КР	52

Загальні положення

Додатки можна завантажити за посиланням <http://surl.li/ptdjw>

Методичні рекомендації розроблені відповідно до Положення про атестаційну випускну роботу здобувачів вищої освіти Київського національного університету будівництва і архітектури, затвердженого Наказом №8 від 18.01.2023 р., Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту» та інших нормативних актів України з питань вищої освіти, Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному університеті будівництва і архітектури, затвердженого Вченою радою КНУБА, Протокол №9 від 26.06.2023 р.

Атестація здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» може здійснюватися шляхом публічного захисту кваліфікаційної роботи. Форма атестації здобувачів освітньої програми «Менеджмент організації і адміністрування» визначається Стандартом вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент», галузь знань 07 «Управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та освітньо-професійною програмою «Менеджмент організації і адміністрування».

Атестація осіб, які здобувають ступінь «бакалавр», здійснюється екзаменаційною комісією, до складу якої можуть включатися представники роботодавців та їх об'єднань, відповідно до Положення про порядок створення та організацію роботи атестаційної екзаменаційної комісії в КНУБА.

Кваліфікаційна робота (КР) є роботою, яка виконується здобувачем самостійно під керівництвом викладача і має бути пов'язана з вирішенням конкретних наукових або науково-прикладних завдань, обумовлених специфікою спеціальності «Менеджмент» та продукуванням нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у будівельній галузі. КР виконують на базі набутих компетентностей та програмних результатів, отриманих здобувачем протягом усього терміну навчання і науково-дослідної роботи.

Метою виконання КР є вирішення та розробка конкретного професійного завдання, що ґрунтується на опануванні теоретичного матеріалу і методів самостійного дослідження, послідовного викладання, практичного застосування теоретичних знань щодо вдосконалення управління за одним із напрямів діяльності будівельних організацій.

За практичною спрямованістю КР повинна бути реальною, тема роботи пов'язана з розглядом процесів управління та адміністрування на будівельних підприємствах, виконана на основі статистичних, операційних даних будівельного підприємства. КР на здобуття освітнього ступеня

«бакалавр» має бути публічно захищеною, на основі чого за рішенням атестаційної екзаменаційної комісії здобувачу видається диплом державного зразка про закінчення закладу вищої освіти.

2. Керівництво кваліфікаційною роботою

До керівництва КР допускаються викладачі випускової кафедри менеджменту в будівництві, які мають звання професора або доцента з відповідної спеціальності, науковий ступінь доктора наук, доктора філософії (кандидата наук), мають достатній досвід наукової діяльності та викладацький стаж на відповідній посаді (має бути не менше п'яти років).

За одним керівником може бути закріплено не більше восьми здобувачів освітнього ступеня «бакалавр».

Керівника та тему КР призначають рішенням кафедри відповідно до планового розподілу педагогічного навантаження для кожного здобувача індивідуально на підставі поданої ним заяви (дод. 1). Першочергово призначаються наукові керівники кваліфікаційних робіт, які вказані в заявах здобувачів. Випускова кафедра має право призначити науковим керівником іншу особу, ніж вказана в заяві студента, та може відмовити в затвердженні теми КР в разі невідповідності запропонованої студентом теми змісту спеціальності чи вимогам до КР певного освітнього рівня.

Теми та керівники КР здобувачів затверджуються наказом ректора університету за поданням деканатів у терміни, визначені деканом факультету з урахуванням графіка освітнього процесу.

<i>Основні обов'язки керівника КР :</i>	
✓	консультування на етапі обрання теми і складання структури КР;
✓	своєчасна видача здобувачу завдання для виконання роботи;
✓	погодження календарного плану виконання роботи та контроль за його дотриманням;
✓	систематичне консультування під час виконання КР;
✓	надання допомоги здобувачу у визначенні переліку питань і практичних матеріалів, які належить вивчити й зібрати для виконання роботи, а також у підборі інших матеріалів, які доцільно використовувати під час виконання роботи;
✓	перевірка проміжних етапів виконання здобувачем окремих розділів і всієї роботи та надання допомоги в її редагуванні;
✓	перевірка роботи на предмет відповідності змісту її темі (назві підрозділів, розділів, роботи у цілому), глибини дослідження, рівня результатів виконаної роботи,

	самостійності виконання роботи, завершеності, відповідності вимогам до оформлення та дотримання академічної доброчесності;
✓	координація роботи здобувача над розробкою розділів КР;
✓	перевірка завершеної праці та вирішення питання про допуск її до розгляду комісією з попереднього захисту КР;
✓	надання консультацій з підготовки до захисту роботи перед ЕК;
✓	організація участі здобувача у наукових конференціях, семінарах та конкурсах;
✓	допомога з підготовки публікацій здобувача у наукових виданнях;
✓	перевірка відповідності електронної версії роботи рукопису (під час передачі її на кафедру), підготовка резюме КР;
✓	перевірка ідентичності електронної версії кваліфікаційної роботи, яка подається для перевірки на наявність академічного плагіату, тексту рукопису;
✓	передача електронної версії кваліфікаційної роботи здобувача для перевірки на наявність академічного плагіату;
✓	інформування кафедри про хід виконання здобувачем КР;
✓	участь у роботі комісії з попереднього захисту;
✓	участь у засіданні ЕК та надання відгуку на роботу здобувача.

Випускові кафедри визначають консультантів розділів кваліфікаційних робіт, складають розклад консультацій керівників і консультантів із зазначенням часу і місця їх проведення та доводять до відома здобувачів.

Здобувач має регулярно, не менше одного разу на два тижні, інформувати керівника про стан виконання кваліфікаційної роботи відповідно до календарного плану виконання КР, надавати на його вимогу необхідні матеріали для перевірки.

Керівник контролює дотримання календарного плану виконання КР здобувачем. У разі суттєвих порушень, які можуть призвести до недотримання встановлених термінів надання кваліфікаційної роботи до ЕК, керівник повідомляє завідувача кафедри для вжиття відповідних заходів, зокрема й прийняття рішення про недопущення здобувача до захисту.

3. Тематика кваліфікаційних робіт

Здобувач обирає одну з тем, які пропонують на кафедрі. Тематика КР має відповідати актуальним проблемам у будівельній галузі, враховувати особливості менеджменту діяльності галузевих підприємств та проєктів будівництва. Тематика КР розробляється кафедрою згідно з вимогами варіативної компоненти освітньо-кваліфікаційної характеристики, відповідно до затверджених програм, вивчених нормативних та вибіркового дисциплін, що відбиває актуальну проблематику сучасного менеджменту. Тематика щорічно переглядається та поновлюється.

У виборі теми для кваліфікаційної роботи перевагу слід надавати тій з них, під час розробки якої здобувач може виявити максимум особистої творчості та ініціативи. Разом з керівником здобувач визначає також межі розкриття теми, основні питання, які буде висвітлено в роботі.

Здобувач може запропонувати свою тему відповідно до власних наукових інтересів, яка в разі згоди кафедри може бути включена до переліку. Затвердження теми КР відбувається на підставі письмової заяви здобувача (дод. 1). У заяві, окрім теми, вказується прізвище наукового керівника.

Випускова кафедра і безпосередньо керівник роботи несуть відповідальність за актуальність, відповідність тематики кваліфікаційної роботи спеціальності підготовки, керівництво й організацію її виконання.

Під час формулювання теми не варто використовувати ускладнену термінологію псевдонаукового характеру. Потрібно уникати назв, що починаються зі слів: «Дослідження питання...», «Дослідження деяких шляхів...», «Шляхи...», «Проблеми...», «Деякі питання...», «Матеріали до вивчення...», «До питання... » тощо, в яких не відбито достатньою мірою суть проблеми.

Формулювання теми роботи (назви КР) має бути стислим та точно передавати її суть. Назва роботи має також відповідати обраному напрямку дослідження, суті досліджуваної проблеми, містити характеристику чи розташування об'єкта, вказувати на мету дослідження і його завершеність.

Після остаточного узгодження з науковим керівником і редагування обрані теми КР із зазначенням об'єктів, на яких вони виконуватимуться, розглядаються і обговорюються на засіданні випускової кафедри.

Завідувач кафедри готує проєкт наказу і подає на затвердження на раду будівельного факультету КНУБА.

Список студентів-дипломників, перелік їхніх тем та наукових керівників затверджуються наказом КНУБА. Усі подальші зміни (формулювання назви, об'єкт дослідження тощо) у разі необхідності аргументуються письмово (заява дипломника), погоджуються з науковим керівником (віза на заяві) і потребують зміни у наказі за письмовим клопотанням кафедри (витяг з протоколу засідання). Порухення студентом календарного плану виконання фіксується науковим керівником, який інформує завідувача кафедри.

Тема КР має бути ідентичною в наказі, завданні на дипломну роботу, титульному аркуші пояснювальної записки, відгуку, рецензіях, документах АЕК та в додатку до диплома.

Орієнтовна тематика кваліфікаційних робіт наводиться у дод. 2.

4. Вимоги до змісту та обсягу роботи

Кваліфікаційна робота здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» складається з текстової (пояснювальна записка) та графічної частини (слайди). Рекомендований обсяг пояснювальної записки – 80 – 120 сторінок (без додатків).

КР здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» до захисту має бути представлено 10 – 15 слайдів презентації.

Структурні елементи пояснювальної записки роботи такі:

- титульна сторінка;
- завдання;
- резюме;
- зміст;
- основна частина;
- список використаних джерел інформації;
- додатки (за необхідності);
- копія опублікованих праць (тез доповіді, стаття тощо)
- презентація;
- CD диск (в конверті) с двома окремими файлами КР та презентації у форматі pdf. розміром до 100 Мб. Ім'я файлу: 1) рік захисту_КР_ ПІБ здобувача освіти_група; 2) рік захисту_Пр_ ПІБ здобувача освіти_група. (Приклад: 2024 КР _Петренко І.С._ МОіА-20).

Кожен із цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

Типову структуру КР на здобуття ступеня «бакалавр» наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Структурний елемент	Рекомендована кількість сторінок	Примітка
титульна сторінка	1	дод. 3
друга сторінка КР	1	дод. 4
індивідуальне завдання	2	дод. 5
резюме	1 – 2	дод. 6
зміст	1	дод. 7
Основна частина: Вступ: – актуальність роботи; – мета та завдання роботи; – об’єкт дослідження; – предмет дослідження; – методи дослідження; – практична значущість; – апробація результатів роботи	2 – 4	структуру вступу наведено у тексті методичних рекомендацій
РОЗДІЛ 1 (теоретичний) Висновки до розділу 1 РОЗДІЛ 2 (дослідницько-аналітичний) Висновки до розділу 2 РОЗДІЛ 3 (проектно-рекомендаційний) Висновки до розділу 3	80 – 110 20 – 30 1 30 – 40 1 30 – 40 1	кожен з розділів має складатися з трьох підрозділів
Висновки до роботи в цілому (Висновки)	2 – 3	повинні бути узагальнюючими відповідно до поставлених у вступі завдань
Список використаних джерел	4 – 5	≥ 60 джерел (дод. 9)
Додатки	1 – 10	у разі потреби
Копія опублікованих праць (тез доповіді, стаття тощо)		ксерокопія (титулка, зміст, теза автора)
Презентація	10 – 15	друк чорно-білий або кольоровий

Вимоги до структурних елементів

1. **Титульну сторінку** та завдання оформляють за затвердженою формою (див. дод. 3 та 4).

2. У **резюме** мають бути стисло представлені основні результати роботи. Резюме складають відповідно до дод. 6.

3. **Зміст** має містити назви усіх структурних елементів, заголовки та підзаголовки (за наявності) із зазначенням нумерації та номери їх початкових сторінок (дод. 7).

Зміст КР подається на наступному після резюме аркуші та має включати вступ, найменування всіх розділів, підрозділів основної частини роботи, висновки, додатки із зазначенням сторінок цих матеріалів (приклад оформлення змісту наведено в дод. 7).

Заголовки змісту повинні точно повторювати заголовки в тексті. Скорочувати їх у змісті або наводити у іншій редакції порівняно з текстом не дозволяється. Заголовки у змісті починаються з великої літери без крапки в кінці. Останнє слово кожного заголовка з'єднують крапками з відповідним номером сторінки у крайньому правому положенні в рядку.

Зміст КР на здобуття ступеня «бакалавр» повинен містити:

- вступ;
- три розділи, кожен з яких складається з трьох підрозділів;
- висновки та пропозиції як до кожного розділу, так і до роботи в цілому;
- список використаних джерел, додатки.

Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами з напівжирним виділенням.

Заголовки підрозділів та «Висновки до розділу 1, 2, 3» – малими літерами (крім першої великої) з напівжирним виділенням. Крапку в кінці заголовка не ставлять.

Розділи нумерують арабськими цифрами (РОЗДІЛ 1, РОЗДІЛ 2, РОЗДІЛ 3), а підрозділи двома цифрами – де перша цифра означає номер розділу, а друга – підрозділу (1.1; 1.2; 1.3).

4. **Основна частина** пояснювальної записки КР має містити:

- вступ;
- розділи КР;
- висновки.

У **вступі** подають загальну характеристику роботи, обґрунтовують вибір теми, її зв'язок із сучасними дослідженнями у відповідній галузі, мету і завдання кваліфікаційної роботи, а також зазначають такі елементи:

– **Актуальність теми.**

Розкриття сутності та стану розв'язування наукової проблеми (задачі) та її актуальності й значущості для розвитку відповідної галузі науки чи виробництва, обґрунтування доцільності проведення дослідження.

Приклад

Актуальність теми дослідження зумовлена уповільненням інноваційного розвитку будівельних підприємств під впливом недостатності фінансових ресурсів, низької інвестиційної активності, обмеженості попиту на науково-технічні досягнення. Необхідність вирішення порушених питань потребує розроблення організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку підприємства.

Доцільно також провести **короткий огляд літературних джерел** за обраною темою з метою виокремлення проблемних чи невирішених аспектів, що потребують подальших досліджень. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими розв'язаннями проблеми (наукової задачі) обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку відповідної галузі науки, виробництва, особливо на користь України. Досить кількома реченнями висловити сутність узагальненої проблеми (проблеми, яка притаманна всім/більшості об'єктів дослідження).

Приклади

Серед дослідників, які займалися вивченням гнучкого управління, можна виділити наступних – І. Ансофф, М. Байніс, М. Портер, Н. Тарнавська, Л. Бовш, З. Галушка, К. Комарова, Ф. Котлер, М. Мескон, та у будівельній, зокрема, варто зазначити – М. Скібневський, І. Сухайл, М. Халфан та інші. Однак дана тема залишається недостатньо вивченою і потребує подальших досліджень.

– **Мета і завдання дослідження.**

Мета роботи. Мету роботи формулюють без використання таких слів: «Дослідження...», «Вивчення...», оскільки вони вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Приклад

Метою роботи є розвиток теоретичних положень щодо адміністративного забезпечення інноваційного розвитку підприємств та удосконалення практичних інструментів для підвищення їхньої ефективності.

Мета роботи полягає у розкритті ефективних інструментів та удосконаленні практичних рекомендацій щодо використання та розвитку економічного потенціалу будівельного підприємства.

Метою роботи є дослідження організаційно-економічних аспектів діяльності будівельних підприємств та виявлення шляхів прискорення їхнього інноваційного розвитку.

Завдання дослідження. До формулювання цих завдань необхідно підходити якомога ретельніше, оскільки точне їх розв'язання повинно скласти зміст розділів і підрозділів КР.

Приклад

Поставлена мета дослідження обумовила необхідність вирішення таких завдань:

- визначити концептуально-теоретичний базис управління персоналом;
- розглянути можливості та загрози діджиталізації управління персоналом на будівельних підприємствах;
- дослідити сучасні тренди в управлінні персоналом в епоху цифровізації;
- розглянути основні й найбільш поширені інноваційні методи управління персоналом за функціональними сферами;
- проаналізувати процес впровадження діджиталізації в будівельній компанії «Рідний Дім», його особливості та етапи;
- розробити шляхи покращення задля підвищення ефективності управління персоналом в компанії «Рідний Дім»;
- дослідити використання штучного інтелекту, додатків та CRM-систем в управлінні персоналом.

– **Об'єкт дослідження** – це явище або процес, що породжує проблемну ситуацію чи обрану тему наукового дослідження.

Приклади

Об'єкт дослідження – процеси фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємства.

Об'єктом дослідження є інноваційна діяльність будівельних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес формування та реалізації інноваційної політики підприємства у сучасних умовах господарювання.

Об'єктом дослідження є процес мотивації інноваційного розвитку підприємства.

– **Предмет дослідження** знаходиться в межах об'єкта. В об'єкті виокремлюється та частина, яка служить предметом дослідження. Саме на нього і спрямована основна увага, оскільки предмет дослідження визначає тему роботи.

Приклади

Предмет дослідження – принципи, методи й інструменти фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, науково-методичні, практичні аспекти аналізу, оцінювання та розвитку ефективності інноваційної діяльності підприємства.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних підходів та організаційних засад до формування та реалізації інноваційної політики підприємства.

– **Методи дослідження.** Важливим етапом наукового дослідження є вибір методів, які є інструментами в здобутті фактичного матеріалу та необхідною умовою досягнення поставленої мети. Перелік використаних методів дослідження для досягнення поставленої мети роботи подається послідовно, стисло і змістовно, із уточненням, що саме досліджувалося тим чи іншим методом.

Приклади

У кваліфікаційній роботі було використано такі методи дослідження: порівняння, індексний, балансовий, графічний, економіко-математичний та інші методи економічного обґрунтування, а також систематизації та узагальнення (для розроблення рекомендацій та пропозицій щодо), економіко-статистичний (для проведення розрахунків), аналітичний і структурно-логічний (для розроблення методів та показників), графічний (для представлення).

Для вирішення поставлених завдань у процесі виконання кваліфікаційної роботи було використано такі методи: системний підхід – під час визначення; історичний та логічний – для дослідження; абстрактно-логічний – для; статистико-економічний – для аналізу; експертного аналізу – для розробки

– **Інформаційне забезпечення.**

Приклади

У процесі дослідження були проаналізовані наукові статті та публікації з управління підприємствами будівництва, підручники й навчальні посібники, сайти міністерств та відомств, інтернет-джерела, а також фінансова й інша звітність будівельної компанії «Рідний Дім».

– **Практичне значення одержаних результатів.**

Приклад

Результати дослідження, викладені у кваліфікаційній роботі на здобуття ступеня «бакалавр», дозволяють дійти таких висновків: розроблена методика ... може сприяти підвищенню інноваційного потенціалу підприємства; розроблений алгоритм ... дозволить своєчасно контролювати...; проведені експериментальні розрахунки з оцінювання інвестиційної діяльності підприємства показали, що ...; рекомендації, розроблені в ході дослідження, можуть бути використані під час діагностики та прогнозування... .

– **Апробація результатів роботи.** Вказується, на яких наукових конференціях, семінарах оприлюднені результати досліджень, що включені до роботи. Оформлюються відповідно до стандарту оформлення літературних джерел.

Приклади

За матеріалами дипломної роботи відбувся виступ на конференціях і опубліковано тези:

1. Тритинник К. Психологічні основи безпечної поведінки персоналу в умовах воєнних дій як чинник забезпечення ефективної організації праці // International Scientific-Practical Conference Of Young Scientists 2022, 30.11-02.12.2022, 2022, p. 307 – 308 (дод. Г).

Дана КР складається із вступу, основної частини – 3 розділи (теоретично-методологічного, аналітичного та проектно-рекомендаційного розділів), висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг – 118 сторінок, кількість рисунків – 34, таблиць – 2, використаних наукових джерел – 70, додатків – 4.

У розділах КР мають бути вирішені завдання, поставлені керівником роботи та консультантами окремих розділів, відповідно до паспорту КР. Кількість розділів КР визначається гарантом освітньої програми під час розробки паспорту КР та погоджується науково-методичними комісіями спеціальностей. До кожного розділу призначається консультант, крім розділів, стосовно яких консулює керівник. Не дозволено консулювання стосовно усіх розділів однією особою.

У разі використання опублікованих наукових результатів, ідей, публікацій, матеріалів інших авторів у тексті кваліфікаційної роботи мають бути посилання на ці публікації. Фрагменти оприлюднених (опублікованих) текстів інших авторів (цитати) можна використовувати в роботі, але обов'язково із посиланням на джерело (крім фрагментів, які не несуть самостійного смислового навантаження).

Розділи КР можна поділяти на підрозділи, пункти, підпункти. Розділи, підрозділи, пункти і підпункти нумерують арабськими цифрами.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять, наприклад, 1.1, 1.2 тощо. Пункти повинні мати порядкову нумерацію у межах кожного розділу або підрозділу.

Номер пункту складається з номера розділу і порядкового номера пункту або з номера розділу, порядкового номера підрозділу та порядкового номера пункту, відокремлених крапкою.

Змістовність розділів

РОЗДІЛ 1. Подають аналітичне дослідження джерел за темою КР. У розділі викладають стан об'єкта дослідження на теперішній час. Аналізують те, що вже зроблено іншими дослідниками, та які питання потребують подальших досліджень.

У першому розділі розглядаються теоретичні та методичні аспекти досліджуваної проблеми, аналітичний огляд літературних джерел з

предмета дослідження, критично аналізуються різні погляди, здійснюється їх наукова класифікація, основні фактори впливу на стан і розвиток досліджуваного об'єкта тощо, також надаються методики аналізу визначених проблем, які будуть використовуватись у наступних частинах роботи.

Розділ не повинен мати компілятивного характеру, а має містити узагальнення, обґрунтування, висновки, власні думки згідно з напрямом дослідження.

РОЗДІЛ 2. Другий розділ містить детальний аналіз статистичних та аналітичних матеріалів, які визначають рівень розв'язання окремих аспектів досліджуваної проблеми в цілому на будівельному підприємстві (організації).

На основі вивчення, оброблення та узагальнення аналітичних матеріалів студент повинен виявити вплив позитивних і негативних чинників, встановити об'єктивні та суб'єктивні причини недоліків, оцінити можливості підприємства (організації) щодо підвищення ефективного розвитку тих чи інших напрямів діяльності з огляду на глобальні та локальні новітні тенденції.

У другому розділі необхідно виявити основні проблеми розвитку або діяльності підприємства у контексті теми дослідження.

РОЗДІЛ 3. У третьому розділі потрібно надати конкретні обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення в межах теми дослідження.

Необхідно акцентувати увагу на оцінці й використанні науково-практичних аспектів щодо стратегічного розвитку підприємства, оптимізаційних підходах до управління персоналом та процесом виробництва на підприємстві, реалізації стратегії, розроблення нової продукції та вихід на нові ринки, інвестиційне забезпечення запропонованих заходів, управління ризиками і т. ін.

Характер і зміст заходів, що пропонуються, повинні базуватися на аналізі, проведеному в другому розділі роботи, з урахуванням виявлених відхилень, проблем та недоліків.

5. У **висновках** викладають найважливіші наукові та практичні результати роботи. За наявності практичного значення отриманих результатів надають відомості про використання результатів досліджень або рекомендації щодо їх використання. Якщо ж результати досліджень впроваджено, відомості подають із зазначенням найменувань організацій, в яких здійснено впровадження. У цьому випадку додатки можуть містити копії відповідних документів.

У кінці кожного розділу (1, 2, 3) рекомендується сформулювати висновки із стислим викладенням наведених у ньому наукових і практичних результатів.

Висновки до розділу (1, 2, 3) повинні мати обсяг 1– 2 сторінки. Підсумковим етапом наукового дослідження є висновки, де узагальнюються наукові та практичні результати виконаних завдань КР.

6. **Список використаних джерел** формується автором роботи одним із таких способів:

- у порядку появи посилань у тексті;
- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків;
- у хронологічному порядку.

Список використаних джерел може містити від 60 до 100 пунктів, на кожен з яких у тексті роботи має бути посилання. Внесення до списку використаних джерел без посилання на них у тексті заборонено.

Список використаних джерел складається із законодавчих актів, нормативних матеріалів, вітчизняної, зарубіжної наукової літератури, фахових видань, інформаційних ресурсів Інтернету.

У списку використаних джерел мають бути посилання на чинні нормативні документи та іноземні видання. Бібліографічний опис списку використаних джерел у атестаційній роботі оформлюють з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» або міжнародних стандартів оформлення посилань (APA, MLA, Chicago Manual Style). Приклади оформлення бібліографічних описів наведено у дод. 9.

7. У **додатках** може міститись допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи:

- проміжні формули і розрахунки;
- таблиці допоміжних цифрових даних;
- інструкції та методики, опис алгоритмів, які не є основними результатами роботи, описи і тексти програм розв'язання задач за допомогою електронно-обчислювальних засобів, які розроблено у процесі виконання КР;
- ілюстрації допоміжного характеру;
- інші дані та матеріали.

8. Під час перевірки роботи, вирішення спірних питань або проведення апеляційних процедур перевагу має паперовий екземпляр КР.

5. Вимоги до оформлення кваліфікаційної роботи

1. Пояснювальну записку КР друкують державною мовою України у вигляді підготовленої праці на правах рукопису у твердій обкладинці та додатково подають в електронному вигляді (у форматі .doc, .docx, .pdf) з графічною частиною (у форматі .pdf).

Електронна версія КР передається здобувачем на випускову кафедру та відправляється секретарю АЕК.

За бажанням здобувача роботу може бути ***перекладено англійською або іншою мовою***, з поданням перекладу до АЕК.

Текст роботи друкується з одного боку аркуша, на білому папері формату А4 (210x297 мм), залишаючи **поля таких розмірів**: ліве – 20 – 25 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. Використовувати шрифт Times New Roman 14 розміру з міжрядковим інтервалом 1,5.

Кожний розділ КР має починатися з нового аркуша. Структурні елементи – «РЕЗЮМЕ», «ЗМІСТ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» – не нумерують, а їхні назви виступають як заголовки структурних елементів. Друкують симетрично до тексту по центру сторінки. Крапку не ставлять.

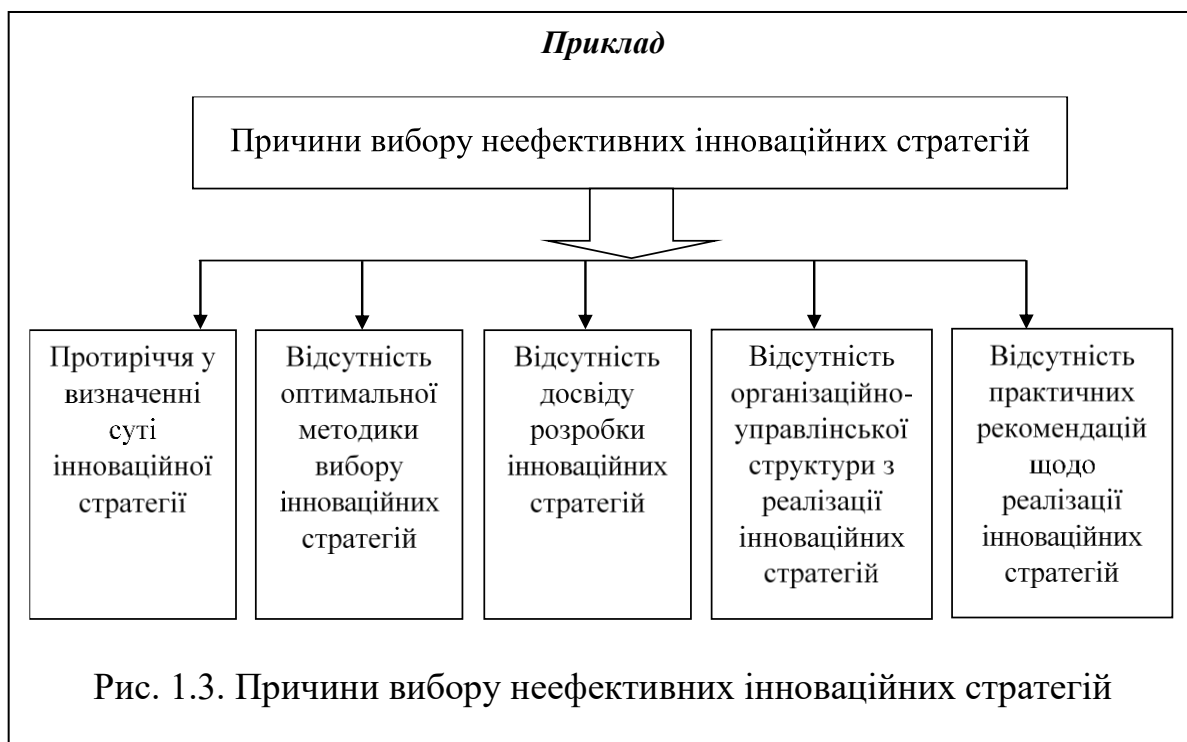
Розділи та підрозділи повинні містити заголовки. Заголовки структурних елементів і розділів слід розміщувати посередині рядка і

друкувати великими літерами без крапки в кінці. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами. Заголовки підрозділів необхідно починати з абзацу. Відстань між заголовком та наступним або попереднім текстом повинна бути не менше двох рядків. Якщо після заголовка залишається лише один рядок тексту, необхідно перенести сам заголовок на наступну сторінку. Заголовки друкуються шрифтом Times New Roman, 14 кегль. Розділи та підрозділи нумеруються арабськими цифрами. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, розділених крапкою, наприклад, 1.1, 1.2, 1.3.

2. Фотографії, креслення, схеми, графіки, карти і таблиці (ілюстрації) мають бути безпосередньо після тексту, де про них згадано вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщено на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації (рисунок) позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно у межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації має складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставлять крапку.

Наприклад, «Рис. 3.2» (другий рисунок третього розділу). Номер ілюстрації, її назву і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо у роботі подано лише одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць. **Таблицю** потрібно розташовувати безпосередньо після тексту, у якому про неї згадано вперше, або на наступній сторінці. На усі таблиці мають бути посилання в тексті пояснювальної записки. Таблиці нумерують арабськими цифрами у межах розділу, за винятком таблиць, що їх наведено у додатках.

Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, табл. 2.1 (перша таблиця другого розділу). Таблиця може мати назву, яку друкують малими літерами (крім заголовної) і розміщують над таблицею. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці. Якщо таблицю неможливо помістити на одній сторінці, то її переносять на наступну із зазначенням номера таблиці, наприклад, Закінчення табл. 1. На наступній сторінці вказують тільки

нумерацію граф без елементів заголовків таблиці, тобто у правому куті пишуть, наприклад, Закінчення табл. 4.

В таблиці використовують шрифт Times New Roman, 12 кегль, міжрядковий інтервал – 1. Зразок оформлення таблиці, що характеризує техніко-економічний стан підприємства, наведено у табл. 4.1. На всі ілюстрації мають бути посилання у тексті роботи скорочено як табл., а над таблицею пишеться повністю – Таблиця.

Приклад

Таблиця 4.1.

**Обсяги виробничих витрат підприємства
(у фактичних цінах)**

Показники	Абсолютний показник				Відхилення +/-	
	2013	2014	2015	2016	2016/2015	2014/2013
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Загальний обсяг виробничих витрат, млн. грн.	xxx	xxx	xxx	xxx	+xxx	-xxx

Продовження табл. 4.1.

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
Загальний обсяг виробничих витрат, млн. грн.	xxx	xxx	xxx	xxx	+xxx	-xxx

Джерело: складено автором

Посилання на літературне джерело зазначається під таблицею. Можливими формами посилань є:

- *Джерело: [14]*, якщо таблицю відображено ідентично джерелу.
- *Складено на основі [14]*, якщо таблиця формувалась автором відповідно до даних літературного джерела.
- *Складено за даними [14]*, якщо таблиця формувалась на основі даних Державної служби статистики, підприємства.
- *Розраховано за даними [14]*, якщо автор самостійно робив розрахунки, використовуючи дані Державної служби статистики, підприємства.
- *Розроблено (складено) автором*, якщо таблиця є власною розробкою (даний напис зазначається курсивом у круглих дужках).

Формули. Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння повинно бути залишено не менше одного вільного рядка. Номер формули або рівняння складається з номера розділу і порядкового номера, відокремлених крапкою, наприклад, формула (1.3) – третя формула першого розділу.

Приклад

$$Z = \frac{M_1 - M_2}{\sqrt{\sigma_1^2 + \sigma_2^2}}, \quad (3.1)$$

де M_1, M_2 – математичне очікування;

σ_1, σ_2 – середнє квадратичне відхилення міцності та навантаження».

Переліки (списки). Текст всіх елементів переліку повинен бути граматично підлеглий основній вступній фразі, що передує переліку. Перед кожною позицією переліку слід ставити малу літеру українського алфавіту з дужкою або нумерувати. Бажано, щоб вид переліку був однаковий по всій роботі.

Приклад переліку

а) споживчий ринок;

б) ринок організацій.

або

1) ринок продукції виробничо-технічного призначення;

2) ринок перепродажів;

3) ринок державних установ.

Додатки. Матеріал, що доповнює положення роботи, допускається розміщувати в додатках. Додатки необхідно вказувати в порядку появи посилань на них у тексті.

Додатки позначають великими літерами української абетки, починаючи з А, за винятком літер Г, Ґ, Є, З, И, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Після слова «Додаток» друкують літеру, що позначає його послідовність. Допускається позначення додатків літерами латинської абетки, за винятком літер І, О. Кожний додаток слід починати з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, який друкують симетрично відносно тексту з великої літери окремим рядком. У разі потреби текст додатка можна поділити на розділи, підрозділи і пункти (наприклад, А 4.1. – пункт 4.1. додатка А). Ілюстрації,

таблиці, формули і рівняння необхідно нумерувати в межах кожного додатка (наприклад, рисунок Е.3, таблиця Б.2 (друга таблиця Додатка Б)).

Додатки до загальної кількості сторінок не входять, на них сторінки не ставляться.

Посилання. Під час написання КР здобувач повинен давати посилання на джерела та матеріали, інформація з яких наводиться в роботі. Посилання даються одразу після закінчення цитати у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у переліку посилань та відповідна сторінка джерела (наприклад – [5, с. 22] – означає, що використано інформацію з джерела під номером 5 у переліку посилань, яка знаходиться на сторінці 22).

Скорочення. У КР часто зустрічаються скорочення. Існують наступні загальноприйняті умовні скорочення [7]:

а) скорочення, які роблять після переліку: і т.д. (і так далі), і т.п. (і тому подібне) та ін. (та інше). Слова «і тому подібне», «та інше» усередині речення не скорочують;

б) скорочення у випадку позначення цифрами століть і років: ст. (століття), р. (рік), рр. (роки);

в) скорочення, що роблять у випадку посилань: див. (дивися), порівн. (порівняй). Не допускаються скорочення наступних слів: «так званий» (т. зв.), «наприклад» (напр.), «близько» (бл.), «формула» (ф-ла), «рівняння» (рів-ня) тощо.

Нумерація сторінок. Нумерація сторінок КР здійснюється арабськими цифрами в правому нижньому кутку без крапки в кінці, зі збереженням наскрізної нумерації усього тексту.

Першою сторінкою є титульний аркуш, який входить до загальної нумерації сторінок. Усі сторінки входять до загальної кількості сторінок, однак номер не друкується на титульному аркуші, завданні, резюме, змісті, додатках. Нумерація сторінок проставляється, починаючи зі вступу.

6. Резюме кваліфікаційної роботи

Після завершення розробки розділів КР, перед поданням для попереднього захисту на кафедрі, здобувач разом з керівником складає резюме до роботи.

В **резюме** до КР має бути вказано:

– бібліографічні дані (назва навчального закладу, прізвище, ім'я та по батькові здобувача, факультет, група, назва роботи, освітній ступінь, спеціальність, прізвище, ініціали, вчене звання та науковий ступінь наукового керівника);

– обсяг роботи (кількість розділів, сторінок у тексті пояснювальної записки, кількість і формат креслень, плакатів, слайдів);

– зміст розділів роботи або етапів дослідження – коротка характеристика роботи з висвітленням проаналізованих у роботі проблем та з обов'язковим розкриттям новизни ідеї, оригінальності, відмінності від попередніх робіт за схожою тематикою;

– підсумки роботи (висновки).

Наприкінці резюме наводять ключові слова. Їх використовують, головним чином, для пошуку. ПІБ здобувача, назва КР та ключові слова мають бути наведені як українською, так і англійською мовами.

Для КР здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» оптимальний обсяг авторського резюме становить 1 сторінку тексту. Резюме розміщується після титульної сторінки та індивідуального завдання.

Рекомендовану форму резюме КР наведено у дод. 6.

7. Рекомендації до розробки презентації кваліфікаційної роботи

Основна мета презентації – це забезпечення стислого та наочного подання основних результатів кваліфікаційної роботи.

Під час створення презентації здобувачі повинні вирішити два важливих завдання:

– викласти результати досліджень та їхні основні положення;

– створити короткий анотований конспект свого виступу.

Презентацію до кваліфікаційної роботи рекомендується виконувати за допомогою програмного забезпечення MS POWERPOINT.

Подання на розгляд членам ЕК інформаційно-ілюстративного матеріалу, що відсутній у роботі, заборонено.

Графічний матеріал презентації включається до тексту рукопису кваліфікаційної роботи у вигляді окремого додатку на аркушах формату А4.

Необхідно дотримуватись наступної **структури презентації**:

– 1-й слайд – тема кваліфікаційної роботи, прізвище здобувача та керівника, назва випускової кафедри, рік захисту;

– 2-й слайд – актуальність теми кваліфікаційної роботи, мета, наукова новизна, об’єкт, предмет, проблема дослідження задачі та методи дослідження;

– 3-й та наступні слайди – виклад результатів розробки окремих розділів кваліфікаційної роботи, проведення досліджень;

– останній слайд – загальні висновки та результати кваліфікаційної роботи, інформація про публікації, рекомендації щодо впровадження, тощо.

Під час розробки презентації рекомендується дотримуватися таких вимог:

- тривалість доповіді 7 – 10 хв;
- використовувати на слайдах ключові слова і фрази, а не речення;
- текстовий матеріал подавати у схемах та організаційних діаграмах, числовий – у таблицях або діаграмах (графі, – демонстрація змін у часі, діаграма – демонстрація відношення частини до цілого, гістограма – демонстрація порівнянь);
- матеріал підкріплювати графічними зображеннями, відеофрагментами;
- дотримуватись логічного викладу та грамотності;
- доповідь здобувача повинна доповнювати інформацію на слайді, а не дублювати її;
- текст повинен легко читатись (мінімальний розмір шрифту 20, напівжирний);
- шаблон оформлення має бути однаковий для всіх слайдів презентації;
- на кожному слайді розміщується його порядковий номер;
- витримувати контраст між текстом, фоном і графікою для якісного сприйняття матеріалу доповіді.

Презентація повинна бути виконана до попереднього захисту кваліфікаційної роботи на кафедрі.

Графічний матеріал презентації повинен бути ідентичним графічному матеріалу кваліфікаційної роботи, прикладеної у вигляді додатка до пояснювальної записки КР.

8. Перевірка робіт на наявність академічного плагіату

КР на наявність академічного плагіату (дотримання норм академічної доброчесності) перевіряються до проведення попереднього захисту роботи на кафедрі. Перевірка робіт на плагіат виконується згідно з «Положенням про заходи щодо підтримки академічної доброчесності в Київському

національному університеті будівництва і архітектури» відповідною експертною комісією, створеною наказом ректора.

Перевірка робіт на наявність академічного плагіату починається не пізніше, ніж за два тижні до початку роботи атестаційних екзаменаційних комісій із захисту КР. Члени експертної комісії з питань виявлення та запобігання плагіату повідомляють випускаючі кафедри про терміни та спосіб передачі КР для перевірки на наявність академічного плагіату.

Керівники кваліфікаційних робіт, після перевірки ідентичності рукопису та електронної версії КР та відповідно до графіка прийому, особисто (або через відповідальних осіб, призначених на кафедрі) здають електронні версії рукописів КР експерту комісії для перевірки на наявність плагіату.

Після перевірки здобувач отримує довідку встановленого зразка про виявлений відсоток співпадіння тексту КР з іншими джерелами. Довідку підписує член експертної комісії, який здійснював перевірку, та передає на випускову кафедру.

У випадку виявлення вмісту плагіату у атестаційній роботі понад встановлений ліміт, робота розглядається апеляційною комісією.

Здобувач подає заяву на проведення апеляції на ім'я декана факультету, після чого створюється апеляційна комісія для розгляду КР. До складу комісії мають увійти член експертної комісії з питань виявлення та запобігання плагіату, завідувач випускової кафедри, яка представила роботу до захисту, декан або його заступник. Апеляційна комісія розглядає звіт про перевірку на наявність академічного плагіату, пояснювальну записку та графічну частину КР та приймає остаточне рішення щодо допуску роботи до захисту – робота може бути допущена до захисту, повернута на доопрацювання, не допущена до захисту. Апеляційна комісія готує висновок у вигляді протоколу (рішення) по кожній КР окремо.

Апеляція з питань виявлення академічного плагіату подається не пізніше наступного дня після виконання перевірки роботи на наявність академічного плагіату. Апеляція розглядається протягом трьох календарних днів після подачі заяви здобувачем. Робота апеляційної комісії може проводитись у період роботи атестаційної екзаменаційної комісії, але до початку останнього її засідання.

9. Попередній захист атестаційних випускних робіт

З метою встановлення відповідності кваліфікаційних робіт вимогам до оформлення, змісту та структури, а також перевірки готовності здобувачів до захисту випусковою кафедрою може проводитись попередній захист КР здобувачами.

Для цього завідувач випускової кафедри створює комісію з науково-педагогічних працівників кафедри, які здійснюють керівництво атестаційними роботами.

За результатами попереднього захисту комісія робить висновок про якість виконаної здобувачем роботи, за необхідності робить зауваження і надає відповідні рекомендації щодо доопрацювання.

Терміни проведення попереднього захисту і його формат призначає кафедра та повідомляє здобувачів під час видачі завдання – термін проведення попереднього захисту вноситься до календарного плану виконання роботи.

Оцінювання робіт відбувається за результатами обговорення комісією з попереднього захисту випускової кафедри. Оцінка КР доводиться до відома здобувачів після проведення попереднього захисту і вноситься завідувачем кафедри до подання голові ЕК.

10. Рецензування атестаційних випускних робіт

Після попереднього захисту на кафедрі за умови позитивного рішення КР подається на рецензування. Рецензентом може бути:

- професор/доцент іншої (суміжної) кафедри КНУБА (внутрішній рецензент);
- іншого ЗВО;
- представник виробництва (зовнішній рецензент).

Рецензія має включати об'єктивну оцінку відповідності роботи індивідуальному завданню, дотримання вимог нормативних документів України, відповідності ухвалених рішень сучасному рівню науки і техніки, наявності обґрунтування основних технічних рішень, повноти та якості пояснювальної записки і графічної частини, відповідності роботи вимогам паспорта КР спеціальності (освітньої програми) та відповідності освітньому ступеню, на присвоєння якого претендує здобувач.

У рецензії вказуються недоліки та надаються пропозиції щодо їх виправлення. Наприкінці рецензії вказується оцінка роботи відповідно до кількості балів, відведених на рецензування згідно з паспортом КР.

Наприклад, за кількості балів на рецензування 10 із 100 можуть вказуватись оцінки: 9 – 10 – «відмінно», 7 – 8 – «добре», 5 – 6 – «задовільно», до 5 – «рецензія негативна» і до сумарних балів в підсумковій оцінці КР не зараховується.

Рецензія додається до рукопису роботи та подається разом із поданням голові ЕК, відповідно до «Положення про порядок створення та організацію роботи атестаційної екзаменаційної комісії в Київському національному університеті будівництва і архітектури».

Орієнтовна структура рецензії на КР міститься в дод. 8.

11. Порядок захисту та оцінювання атестаційних випускних робіт

Підсумкова атестація здобувачів відбувається у вигляді захисту роботи перед ЕК.

Екзаменаційна комісія здійснює комплексну перевірку й оцінку відповідності рівня підготовки здобувачів вимогам освітньої програми, приймає рішення про присудження здобувачам відповідного ступеня вищої освіти, видачу диплома, розробляє пропозиції щодо подальшого поліпшення якості підготовки фахівців.

За 2 дні до захисту кваліфікаційної роботи здобувач передає секретарю ЕК пояснювальну записку та роздатковий матеріал для членів ЕК.

Перед захистом кваліфікаційної роботи випускова кафедра додатково подає до екзаменаційної комісії:

- подання-допуск голові ЕК, у якому наводиться:
 - ✓ дані про здобувача (ПІБ, назва спеціальності та освітньої програми) тему КР (заповнені деканатом);
 - ✓ довідка про успішність здобувача (заповнена деканатом);
 - ✓ висновок керівника кваліфікаційної роботи з характеристикою наукової цінності роботи і діяльності випускника під час виконання ним КР;
 - ✓ висновок кафедри про атестаційну випускную роботу з оцінкою кваліфікаційної роботи за внутрішнім оцінюванням;
- довідку про відсутність академічного плагіату;
- рецензію на роботу;
- інші матеріали, які характеризують наукову і практичну цінність виконаної випускної кваліфікаційної роботи (друковані статті за темою роботи, документи, що вказують на її практичне застосування).

У випадку проведення захисту дистанційно, усі матеріали передаються секретарю ЕК у електронному вигляді електронною поштою або іншими доступними засобами зв'язку.

Проведення захисту кваліфікаційної роботи включає:

- оголошення секретарем атестаційної комісії прізвища, імені та по батькові здобувача, теми роботи;
- оголошення здобутків здобувача (академічних, наукових, творчих);
- доповідь здобувача у довільній формі про сутність випускної роботи, основні наукові рішення, отримані результати та ступінь виконання завдання. При цьому можуть використовуватися різні форми візуалізації доповіді – графічний матеріал, визначений паспортом та завданням КР, слайди, макети, мультимедійні презентації, аудіо-, відеоматеріали тощо;
- запитання членів атестаційної комісії та відповіді здобувача;
- оголошення відгуку керівника або виступ керівника зі стислою характеристикою роботи здобувача в процесі підготовки КР;
- оголошення рецензії на випускную роботу;
- відповіді здобувача на зауваження керівника випускної роботи та рецензента;
- оголошення атестаційної комісії про закінчення захисту.

Організація та проведення захисту КР здобувачів здійснюється згідно з «Положенням про порядок створення та організацію роботи атестаційної екзаменаційної комісії в Київському національному університеті будівництва і архітектури».

Доповідь для захисту КР має бути змістовною і містити головні результати дослідження. Зазвичай доповідь починають зі слів: *«Шановні голово та члени екзаменаційної комісії! До вашої уваги пропонується доповідь за результатами проведеного в кваліфікаційній роботі на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» дослідження на тему «...».*

Закінчувати доповідь доцільно на основі висновків та рекомендацій згідно з завданнями дослідження. Наприкінці доповіді необхідно вказати власні опубліковані праці та закінчити доповідь словами: *«Дякую за увагу, доповідь закінчено».*

Об'єктами оцінювання кваліфікаційної роботи є:

1. Якість змісту КР.
2. Якість захисту КР:
 - підготовлена доповідь;
 - відповіді на запитання.

3. Оцінка кафедри, яка включає середній бал успішності здобувача за результатом виконання навчального плану; оцінку кафедри за результатом попереднього захисту.

Питома частка кожної з компонент оцінювання КР у остаточній оцінці роботи наводиться у паспорті КР спеціальності (освітньої програми).

Захист КР оцінюється відповідно до вимог «Положення про критерії оцінювання знань здобувачів у Київському національному університеті будівництва і архітектури».

Для зберігання електронних примірників кваліфікаційних робіт за результатами захисту секретар АЕК надсилає електронними засобами зв'язку (на електронну адресу repository@knuba.edu.ua) до бібліотеки КНУБА для розміщення в репозиторії КНУБА:

– електронні версії пояснювальних записок та презентацій у форматі pdf розміром до 100 Мб двома окремими файлами;

– супровідний лист з переліком електронних варіантів кваліфікаційних робіт, з інформацією про факультет, спеціальність, освітній ступінь, освітню програму, назву кваліфікаційної роботи, рік захисту, групу, ПБ здобувача освіти.

Оцінювання результатів захисту атестаційних випускових робіт здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в КНУБА системою контролю знань: за національною шкалою за 100-бальною шкалою/-бали ЄКТС .

Шкала оцінювання КР :

<i>Бали</i>	<i>ECTS шкала</i>	<i>Національна шкала</i>	<i>Пояснення</i>
90...100	А	«відмінно»	У роботі зроблено власне оцінювання різних літературних джерел, використано сучасні методи дослідження, побудовано формалізовану модель проблеми, проведено комплексні наукові дослідження, розрахунки і на їх основі аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, а результати наукового дослідження опубліковано у наукових виданнях та матеріалах наукових конференцій.
82...89	В	«добре»	У роботі зроблено власне оцінювання використаних літературних джерел, самостійно проаналізовано підібраний матеріал, звітні дані підприємства, проведено комплексні
74...81	С		

			дослідження, зроблено висновки та сформульовано пропозиції, але вони не є достатньо аргументованими. Результати наукового дослідження опубліковано у наукових виданнях та / або матеріалах наукових конференцій.
64...73	D	«задовільно»	У роботі розкрито тему, прореферовано необхідні літературні джерела, проаналізовано необхідні інформаційні та статистичні бази даних, проведено дослідження, сформульовано висновки без необхідного їх обґрунтування.
60...63	E		
Менше 60	Fx	«незадовільно»	Робота не відповідає вимогам рівня атестації.

Під час визначення оцінки захисту атестаційних випускових робіт береться до уваги рівень теоретичної, практичної та наукової підготовки студентів. Основними показниками, що впливають на оцінку КР і належать до процесу її захисту, є:

- чіткість, дотримання регламенту та висвітлення основних результатів дослідження, що викладені у роботі під час її презентації АЕК;
- глибина знань, які студенти демонструють у тексті роботи, слайдів та у відповідях на запитання;
- відповідність доповіді слайдам презентації;
- здатність правильно відповідати на поставлені під час захисту запитання та аргументовано викладати власну точку зору;
- прояв набутих теоретичних знань студента у практичних навичках під час виконання роботи;
- рівень розуміння змісту роботи та проблеми, яка в ній розглядається;
- глибина володіння питаннями, що виносяться на захист роботи;
- наявність статей, тез доповідей за результатами виконаного дослідження;
- чіткість і логічність відповідей на запитання, вміння інтегрувати, адаптувати і надавати набуті практичні та теоретичні знання;
- змістовні та правильні відповіді на зауваження наукового керівника та рецензента;
- знання доповідачем науково-практичних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених та методичних підходів згідно з темою роботи.

За результатами захисту кваліфікаційної роботи Атестаційна екзаменаційна комісія вирішує питання про присвоєння випускнику кваліфікації – «бакалавр» з менеджменту і про видачу диплома державного зразка.

12. Форми документів для кваліфікаційної роботи

Рекомендовані форми документів наведено у дод. 1 – 10. Гарант освітньої програми має право вносити зміни до рекомендованих Положенням про атестаційну випускную роботу здобувачів вищої освіти Київського національного університету будівництва і архітектури форм, з урахуванням особливостей спеціальності (освітньої програми). Змінені форми документів наводять у паспорті КР спеціальності (освітньої програми).

ЗАЯВА ЗДОБУВАЧА НА КР

Завідувачці кафедри
менеджменту в будівництві
д.е.н., професорці Рижаковій Г.М.
здобувача (чки) 4 курсу групи МО-____
спеціальності 073 « Менеджмент»
освітня програма «Менеджмент організацій
і адміністрування»
будівельного факультету КНУБА

(ПІБ)

тел. +38-0XX-XXX-XX-XX

e-mail: _____@knuba.edu.ua

Заява

Прошу Вас дозволити мені виконувати кваліфікаційну роботу на кафедрі менеджменту в будівництві.

Керівником кваліфікаційної роботи прошу призначити _____

(вчене звання, посада, ПІБ)

Прошу затвердити мені тему кваліфікаційної роботи _____

« _____ » _____ 202_ р.

дата написання заяви

підпис студента (ки)

ПОГОДЖЕНО

Керівник дипломної роботи

посада ,ПІБ

дата, підпис

СХВАЛЕНО

Завідувачка кафедри

д.е.н., професорка Рижакова Г.М.

дата, підпис

ТЕМАТИКА КР

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

1. Оновлення науково-методичних підходів до побудови полікритеріальної системи діагностики діяльності підприємств-стейкхолдерів проєктів будівництва
2. Процесно-аналітичний базис управління операційною діяльністю девелопера як провідного виконавця, розпорядника ресурсів та регулятора середовища стейкхолдерів будівництва
3. Концептуальна структура системи управління будівельним підприємством на основі процесно-орієнтованих моделей
4. Стратегічні та провідні доміанти подолання економіко-управлінських девіацій проєктів будівництва із використанням методів вартісного інжинірингу
5. Трансформація підходів до управління будівельним підприємством: від ресурсно-функціонального до процесно-орієнтованого
6. Інформаційно-аналітичне забезпечення адаптивного моніторингу в системі управління будівельним підприємством
7. Застосування сучасних кваліметричних та бенчмаркінгових підходів в адмініструванні операційною діяльністю будівельних підприємств
8. Науково-прикладний інструментарій формування операційно-функціональних систем менеджменту провідних виконавців будівельного проєкту
9. Оновлені підходи адміністрування активами будівельних підприємств з позицій економічної безпеки
10. Аналітичні інструменти діагностики систем менеджменту якості підприємств-стейкхолдерів будівельних проєктів
11. Узгодження провідних дефініцій менеджменту якості та економічної діагностики в процесі формування портфелю будівельних проєктів
12. Формування методико-аналітичних компонент та базових функціоналів управління підприємством в сучасній системі будівельного девелопменту
13. Побудова цифрових компонентів інструментарію антикризового менеджменту будівельних підприємств

14. Моделі інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття інвестиційних рішень як інструмент управління проектно-орієнтованою девелоперською організацією
15. Компаративний аналіз сучасних методичних підходів протидії відхиленням економічних параметрів проєктів будівництва
16. Економетричний підхід до вияву продуктивності бізнес-процесів девелопера в будівництві
17. Побудова функціональних моделей бюджетування будівельних підприємств на основі податкового регулювання
18. Методичні основи та практика інвестиційного контролінгу в стратегії управління будівельної організації
19. Управління еколого-економічним розвитком будівельних підприємств
20. Основні напрями розвитку зеленого будівництва в Україні (на прикладі підприємств будівельної галузі)
21. Модельна підтримка прийняття рішень з соціально відповідального управління будівельним підприємством
22. Реалізація імітаційної моделі оцінювання стратегічного потенціалу будівельних підприємств
23. Оцінка потенціалу будівельного підприємства в умовах ризику та невизначеності
24. Формування збалансованої системи фінансових показників управління девелоперським будівельним проєктом
25. Імперативи впровадження антикризового менеджменту під час формування моделей організаційного розвитку будівельних підприємств
26. Становлення системи антикризового менеджменту будівельних підприємств на ґрунті цифровізації
27. Визначення особливостей системоутворюючих факторів ціннісно-орієнтованого менеджменту в проєктах будівництва (на прикладі... підприємства)
28. Процесно-аналітичний базис управління операційною діяльністю підприємства-стейкхолдера будівельного проєкту
29. Моделі управління персоналом як базис інноваційного розвитку будівельної організації
30. Сучасні методико-прикладні підходи стимулювання менеджерів будівельних підприємств
31. Інноваційна політика як функціональна підсистема менеджменту будівельної компанії

32. Методико-прикладні інструменти менеджменту активів будівельного підприємства
33. Залучення сучасних підходів до практики менеджменту проєктів будівництва
34. Теоретичні засади та практика інвестиційного планування на підприємствах будівельної галузі
35. Напрями вдосконалення менеджменту персоналу будівельної компанії
36. Теорія і практика менеджменту операційних систем будівельних підприємств
37. Формування ресурсно-іміджевого потенціалу підприємств будівельної галузі
38. Формування організаційної культури підприємства на прикладі асоціації промислово-будівельної групи «Ковальська»
39. Сучасні підходи менеджменту щодо формування ресурсного потенціалу будівельних підприємств
40. Управлінські підходи до оцінки вартості Startup-проєктів
41. Обґрунтування циклу менеджменту проєкту створення будівельного підприємства
42. Управління прибутком у загальній системі менеджменту будівельного підприємства
43. Формування стратегічного потенціалу та конкурентних переваг будівельного підприємства
44. Оцінка системи менеджменту підприємства-виконавця будівельного проєкту за показниками ділової активності
45. Удосконалення системи мотивації персоналу будівельних підприємств у сучасних умовах господарювання
46. Спрямування системи менеджменту будівельного підприємства на забезпечення його економічної стабільності
47. Поведінковий менеджмент персоналу в сучасних умовах функціонування будівельних підприємств
48. Шляхи зростання конкурентоздатності в системі менеджменту будівельного підприємства
49. Управління конкурентоздатністю будівельного підприємства в умовах воєнного стану
50. Сучасні підходи менеджменту щодо формування системи мотивації персоналу будівельних організацій

51. Розробка організаційно-економічних методів управління якістю продукції будівельного підприємства
52. Управління виходом на ринок інноваційних підприємств будівництва
53. Концептуальні засади управління персоналом в умовах діджитал-трансформації будівельного бізнесу
54. Оцінка результативності менеджменту будівельної організації за формалізованими критеріями успіху
55. Сучасні моделі та підходи оптимізації обсягу та структури портфелю інвестиційних проєктів
56. Моделі прийняття рішень в управлінні будівельними проєктами
57. Сучасні технології адміністрування поведінкою персоналу будівельних підприємств
58. Впровадження оновленої концепції організації і стимулювання праці на підприємствах будівництва в умовах турбулентності
59. Адміністрування ключовими бізнес-процесами будівельної організації
60. Функціональна підготовка та оцінка продуктивності управлінського персоналу в системі менеджменту будівельних організацій
61. Формування конкурентоспроможного профілю менеджера компанії в сучасних умовах будівельного ринку
62. Організація системи управління витратами за функціональними сферами діяльності будівельного підприємства
63. «Мотиваційні моделі управління персоналом в системі оперативно-виробничого планування будівельного підприємства
64. Сучасні підходи адміністрування інвестиціями на підприємствах-стейкхолдерах спорудження житла
65. Аналітико-інформаційне забезпечення системи управління персоналом будівельних підприємств
66. Раціоналізація системи менеджменту будівельного підприємства
67. Обґрунтування рішень щодо раціоналізації структури капіталу будівельних підприємств
68. Моделі ціннісно-орієнтованого управління як інструмент економічного розвитку будівельних підприємств
69. Систематизація та вибір методичних підходів управління маркетинговою діяльністю на будівельних підприємствах
70. Технологія розробки та реалізації управлінських рішень менеджментом будівельного підприємства

71. Формування тимчасових структур управління проектами ДПП в будівництві

72. Аналітична платформа діяльності компаній з управління активами як учасника проектів житлової забудови

73. Методико-прикладні засади реструктуризації як компоненти менеджменту будівельного підприємства

74. Шляхи підвищення ефективності менеджменту підприємств будівельної галузі

75. Удосконалення системи управління персоналом будівельного підприємства на засадах соціально-відповідального менеджменту

76. Впровадження систем менеджменту якості на підприємства житлового будівництва

77. Сучасні інформаційні технології процесного управління будівельним підприємством

78. Сучасні бізнес-моделі діяльності будівельних підприємств у проектах державного партнерства

79. Адміністрування діяльності будівельних підприємств на ґрунті соціально-відповідального менеджменту

80. Управління просуванням будівельної продукції на внутрішній та зовнішній ринки

ТИТУЛЬНА СТОРІНКА КР

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Будівельний факультет

Кафедра менеджменту в будівництві

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»**

на тему:

« _____ »

(прізвище, ім'я та по батькові здобувача повністю)

Київ 2025

ДРУГА СТОРІНКА КР

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Будівельний факультет

Кафедра менеджменту в будівництві

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри

_____ д.е.н., проф. Рижаківа Г. М.

« ____ » _____ 2025 року

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»**

на тему:

« _____ »
_____»

Виконав (ла)

ПІБ

Спеціальність

073 «Менеджмент»

Освітня програма

Менеджмент організацій і
адміністрування

Група

МО - ____

Керівник

(ПІБ, посада)

*Ідентичність КР електронному файлу
підтверджую* _____

(підпис)

Київ 2025

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ ДО КР

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: будівельний факультет

Випускова кафедра: кафедра менеджменту в будівництві

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: 073 «Менеджмент»

Освітня програма: менеджмент організації і адміністрування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

д.т.н., професор Іванченко Г. М.

« » _____ 2025 року

**З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»**

(прізвище, ім'я та по батькові здобувача)

1. Тема роботи: «_____»
затверджена наказом ректора КНУБА № __ від «__» _____ 20__ року

2. Керівник роботи: _____
(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання здобувачем роботи до захисту _____

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Р.1. Аналіз спеціалізованої літератури в тематиці дослідження, актуалізація дослідження;

Р.2. Розробка методичних заходів дослідження в галузі менеджменту будівельного підприємства;

Р.3. Впровадження результатів дослідження в діяльність підприємства будівельної галузі.

5. Графічний матеріал за розділами:

Р.1. _____

Р.2. _____

Р.3. _____

6. Календарний план виконання роботи:

№ з/п	Види робіт та їх зміст	Дата виконання
1	Вибір студентом теми КР, подання заяви на кафедру та узгодження з науковим керівником	
2	Систематизація матеріалів та підготовка вихідних даних для КР	
3	Затвердження змісту (плану) КР, складання індивідуального завдання	
4	Підготовка вступу і 1 розділу КР	
5	Підготовка 2 розділу КР	
6	Підготовка 3 розділу КР, висновків і переліку використаних джерел	
7	Остаточне оформлення роботи	
8	Направлення роботи для перевірки на плагіат	
9	Прийняття кафедрою рішення про допуск КР до захисту в ЕК	
10	Попередній захист роботи на випусковій кафедрі	
11	Направлення роботи на рецензування	
12	Захист КР в ЕК	

7. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірів	
		дата	підпис
Розділ 1: _____			
Розділ 2: _____			
Розділ 3: _____			

8. Дата видачі завдання « ____ » _____ 2025 р.

Зав. кафедри
менеджменту
в будівництві

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Здобувач

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РЕКОМЕНДОВАНА ФОРМА РЕЗЮМЕ КР

РЕЗЮМЕ (SUMMARY) до кваліфікаційної роботи здобувача:		(ПІБ здобувача українською та англійською)	
ЗВО	Київський національний університет будівництва і архітектури		
Тема	(українською та англійською)		
Освітній ступінь	«БАКАЛАВР» за освітньою програмою навчання		
Факультет	Будівельний		
Випускова кафедра	Менеджменту в будівництві		
Спеціальність	Менеджмент 073		
Освітня програма	Менеджмент організації і адміністрування		
Керівник			
Обсяг роботи:	<i>пояснювальна записка, стор.</i>	<i>розділів</i>	<i>візуально-графічна частина</i>
Розділ 1. «НАЗВА»			
Розділ 2. «НАЗВА»			
Розділ 3. «НАЗВА»			
Висновки по роботі:			
Ключові слова: Key words:			

Здобувач: _____ / _____ /

Керівник: _____ / _____ /

«___» _____ 2025 р.

РЕКОМЕНДОВАНА ФОРМА ЗМІСТУ КР

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ	6
1.1. Систематизація теоретичних аспектів організації та стимулювання праці персоналу будівельного підприємства	6
1.2. Сучасні підходи до підвищення ефективності організації праці її форми та напрями.....	15
1.3. Зарубіжний та вітчизняний досвід створення та підтримання оптимальних умов праці на будівельних підприємствах	25
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА ПОБУДОВИ СИСТЕМИ СТИМУЛЮВАННЯ І ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА БУДІВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ (НА ПРИКЛАДІ НАЗВА КОМПАНІЇ)	27
2.1. Стимулювання праці як багатокомпонентний фактор ефективної діяльності працівників «НАЗВА КОМПАНІЇ»	27
2.2. Аналіз заходів щодо формування ефективної системи оцінки стимулювання персоналу на будівельному підприємстві «НАЗВА КОМПАНІЇ».....	40
2.3. Система преміювання як важливий елемент ефективності організації та стимулювання праці персоналу будівельного підприємства	50
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	52
3.1. Розробка та впровадження нової концепції стимулювання персоналу на будівельному підприємстві	52
3.2. Шляхи підвищення мотивації персоналу будівельного підприємства в умовах кризи.....	65
3.3. Психологічні основи безпечної поведінки персоналу в умовах воєнних дій як чинник забезпечення ефективної організації праці.....	75
Висновки до розділу 3.....	76
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	85

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА РЕЦЕНЗІЇ НА КР

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу «бакалавр»

здобувача _____
факультету _____
спеціальності _____
освітньої програми _____
Тема роботи _____

Обсяг роботи _____

Висновок про відповідність завданню _____
Актуальність обраної теми _____

Використання у роботі сучасних досягнень науки і техніки _____

Використання у роботі комп'ютерних технологій _____

Практичне значення роботи _____

Якість оформлення роботи _____

Зауваження та побажання _____

Загальний висновок стосовно відповідності роботи освітньому ступеню

Рекомендована оцінка _____

Рецензент _____ / _____ /

(прізвище, ініціали) (підпис)

Посада, місце роботи _____

“ ” _____ 20__ р.

Зразок оформлення бібліографічних описів у списку використаних джерел відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006

**ПРИКЛАДИ
ОФОРМЛЕННЯ БІБЛОГРАФІЧНОГО ОПИСУ
У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015**

Характеристи-ка джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<ol style="list-style-type: none"> 1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с
Чотири і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін.; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	<ol style="list-style-type: none"> 1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодні (1991 – 2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.

	<p>8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>10. Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомні видання	<p>1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Группы інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок ХХ ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>

<p>Законодавчі та нормативні документи</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48 – 49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017 – 2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10. 7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
<p>Архівні документи</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
<p>Патенти</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
<p>Препринти</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой

	ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	<ol style="list-style-type: none"> 1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні і покажчики	<ol style="list-style-type: none"> 1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992 – 2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856 – 2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	<ol style="list-style-type: none"> 1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.

	<p>3. Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
<p>Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)</p>	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932 – 1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методологія толерантності в системі суспільних відносин. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : матеріали VII міжнарод. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Київ, 2011. С. 145–150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3 – 4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
<p>Частина видання: довідкового видання</p>	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
<p>Частина видання: продовжувано-го видання</p>	<p>1. Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формування їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і</i></p>

	<p><i>міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
<p>Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)</p>	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20 – 26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
<p>Електронні ресурси</p>	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

ФРАГМЕНТИ ОФОРМЛЕННЯ КР**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕКСПРЕС-ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА****1.1. Сутність, завдання, функції та принципи експрес-діагностики**

Основним завданням, яке постає перед економікою країни, є її становлення на якісно вищій рівень розвитку, що потребує осучаснення системи управління підприємством з врахуванням оточуючого середовища.

Однією з найважливіших умов успішного функціонування підприємства є системне вивчення його фінансового стану і чинників, що впливають на нього. Стійкий фінансовий стан є однією з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства. Для запобігання кризових явищ доцільно проводити експрес-діагностику фінансового стану підприємства, яка дозволить розпізнати ознаки кризи на ранній стадії та вжити необхідних для її усунення заходів [39, с. 67].

Фінансова діагностика є основою для управління фінансами підприємства і охоплює такі головні елементи:

- оцінка фінансових потреб підприємства;
- розподіл потоків грошових коштів залежно від конкретних планів підприємства, визначення додаткових обсягів залучення фінансових ресурсів та каналів їх одержання;
- кредити, пошук внутрішніх резервів, додатковий випуск акцій, облігацій;
- забезпечення системи фінансової звітності, яка б об'єктивно відображувала процеси та забезпечувала контроль за фінансовим станом підприємства [21, с. 234 – 240].

У теперішній час промислові підприємства – суб'єкти підприємницької діяльності функціонують в умовах VUCA-світу: нестабільного (volatile), невизначеного (uncertain), складного (complex), неоднозначного (ambiguous) сучасного світу. Ринкові реформи в Україні можуть дати позитивний результат, якщо підприємства будуть діяти відповідно до вимог ринку, своєчасно пристосовуючись до викликів VUCA-світу. Це вимагає принципових змін в управлінні ринковою діяльністю товаровиробників, в основі яких лежить адаптація [46, с. 286].

Фрагмент кваліфікаційної роботи

В економічному розумінні експрес-діагностику підприємства розглядають у найрізноманітніших інтерпретаціях: як вид аналізу чи моніторингу, управлінська функція, різновид антикризової діагностики та діагностики фінансового стану щодо. Така різноманітність думок свідчить про відсутність чіткого визначення терміну «експрес-діагностика діяльності підприємства» [32, с.160].

Постає необхідність впровадження єдиного механізму організаційного та економічного забезпечення адаптації підприємств з метою виживання та сталого розвитку у перспективі, одним із складових елементів якого є фінансова діагностика.

Ефективність функціонування підприємств, швидкість їх адаптації залежить від їхньої фінансової стійкості на ринках збуту, тому питання оцінювання поточного і перспективного фінансового стану кожного з них у мінливих, невизначених умовах бізнес-середовища, оцінка кількісних і якісних змін, визначення основних тенденцій цих змін набувають першорядного значення, що зумовлює важливість проведення фінансової діагностики [46, с. 286].

В економічному розумінні експрес-діагностику підприємства розглядають у найрізноманітніших інтерпретаціях: як вид аналізу чи моніторингу, управлінська функція, різновид антикризової діагностики та діагностики фінансового стану щодо. Така різноманітність думок свідчить про відсутність чіткого визначення терміну «експрес-діагностика діяльності підприємства» [32, с.160].

У таблиці 1.1 наведені трактування науковою думкою терміну «експрес-діагностика».

Таблиця 1.1

Систематизація поглядів вчених на поняття «експрес-діагностика фінансового стану»

№	Автор, джерело	Трактування терміна
1.	Муравйов О.І.	Експрес-діагностика – це напрям аналізу господарської діяльності, який дозволяє виявити та локалізувати порушення нормального перебігу відтворювального процесу на основі аналізу динаміки мінімальної кількості показників, а економічна діагностика – засіб визначення характеру порушень та сегмента господарської діяльності, в якій фіксують відхилення відповідних показників.

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Закінчення табл. 1.1

2.	Большаков В.В.	Експрес-діагностика – діяльність, спрямована на виявлення, аналіз і оцінку проблем організації, діагностика є функцією управління.
3.	Дмитрієва О.Г.	Експрес-діагностика – це метод організації процесу діагнозу, а також принципи побудови засобів діагнозу. У діагностиці це означає перш за все побудову систем індикаторів для оцінки стану підприємства, розробку якісних та кількісних шкал для вимірювання значень цих індикаторів. Процес діагностики складається із класифікації можливих патологій та їх симптомів, процедури збору та обробки діагностичної інформації.
4.	Бланк І.О.	Система експрес-діагностики банкрутства забезпечує раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства і дозволяє прийняти оперативні заходи для їх нейтралізації, а фундаментальна діагностика банкрутства дозволяє одержати найбільш розгорнуту картину кризового фінансового стану підприємства і конкретизувати форми і методи майбутнього його фінансового оздоровлення.
5.	Глазов М.М.	Експрес-діагностика спрямована на визначення дисфункцій та труднощів, які деформують функціонування господарського об'єкта; встановлення внутрішніх та зовнішніх причин, які погіршують діяльність підприємства, їх аналіз; побудову програми дій, пов'язаних із відновленням функцій та структурною перебудовою підприємства; реалізація на практиці на новому якісному рівні прийнятих рішень у вигляді планів поточного, середньострокового та перспективного розвитку виробничо-комерційної діяльності та контроль за їх реалізацією.
6.	Швиданенко Г.О.	Експрес-діагностика – процес розпізнавання і визначення негативних (кризових) явищ у діяльності підприємства на основі помічених локальних змін, установлених залежностей, а також особливо помітних явищ поточної підприємницької діяльності.
7.	Коротков Е.М.	Експрес-діагностика – визначення стану об'єкта, предмета, явища чи процесу управління за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур, виявлення в них слабких ланок і «вузьких місць». Діагностика – це не одноразовий акт, а процес, що здійснюється у просторі.
8.	Шеремет А.Д.	Експрес-діагностика – аналіз фінансового стану підприємства, який передбачає оцінку динаміки та структури статей бухгалтерського балансу, аналізу фінансової стійкості, аналізу ліквідності балансу, аналізу фінансових коефіцієнтів та системи критеріїв і методики оцінки незадовільної структури балансу неплатоспроможного підприємства.

*Джерело: розроблено автором за даними [4,7,8,12,13,14,19,20,24,37,58,59].

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Таким чином, у розвитку сучасних уявлень про діагностику в економіці можна виділити три напрями. Представники першого (О.І. Муравйов, І.А. Бланк, Г.О. Швиданенко та ін.) ототожнюють поняття «діагностика» та «аналіз», використовують їх як синоніми. Цей підхід є помилковим, що підтверджується дослідженням етимології цих термінів. Термін «аналіз» означає розподіл на складові частини, але застосовується в більш широкому розумінні та часто ототожнюється зі значенням слів «дослідження» та «вивчення», «шлях наукового пізнання». Поняття «аналіз» як філософська категорія ширше за поняття «діагностика», яке первинно використовувалось тільки в медицині. Однак відзначимо, що поняття «економічний аналіз», «управлінський аналіз» – вужчі, ніж поняття «діагностика підприємства», «економічна діагностика» і є лише її інструментом [7, 37, 58].

Друга група авторів (В.В. Большаков, М.М. Глазов) розглядає діагностику як функцію управління, підгрунтя аналітичної підготовки управлінських рішень, плану і прогнозу розвитку підприємства. Діагностика є важливою функцією управління соціально-економічними системами, але цим не обмежуються потенційні її можливості [8,13].

Учені третього напрямку розглядають діагностику як самостійну галузь знань (О.К. Єлісеєва, О.М. Марюта, О.Г. Дмитрієва) і вважають, що вона має свій індивідуальний зміст. Аналіз досліджених підходів зарубіжних та вітчизняних науковців до визначення терміна «діагностика» свідчить, що діагностика як поняття, теорія і метод тільки формується. Існують принципові відмінності у трактуванні діагностики в економіці, її об'єкта, предмета, мети, завдань та методу [14, 19].

Майже всі подані трактування терміна «діагностика» підкреслюють її реактивну спрямованість, тобто виявлення явних ознак порушень у функціонуванні діяльності підприємства. Прикладом тому може бути проведення діагностики у процесі санації підприємства, яке має наявні ознаки банкрутства. На відміну від існуючих підходів вважаємо, що проведення діагностичних досліджень на підприємстві доцільне у моніторинговому режимі, передбачати наближення кризи на підприємстві можна за слабкими сигналами [49, с.117 – 118].

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Розглядаючи діагностику фінансово-господарської діяльності підприємства як етап управлінського процесу, можна стверджувати, що вона покликана виявляти зміни співвідношень у фазах обігу капіталу, (експрес-діагностика), а також виявляти причини цих порушень (фундаментальна діагностика). Тобто можна пропонувати вивчати експрес-діагностику як фундаментальний етап процесу діагностики (управлінського процесу), що дозволяє за слабкими сигналами, тобто ранніми і неточними ознаками спрогнозувати можливості настання кризової ситуації на підприємстві.

Експрес-діагностика – це сукупність аналітичних процедур, за допомогою яких можливо за короткий термін, та використовуючи обмежену кількість показників, задовольнити інформаційні потреби як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів. Мета експрес-діагностики спрямована насамперед на аналітичну оцінку внутрішнього середовища діяльності підприємства (рис. 1.1) [17, с. 44].

Рис. 1.1. Схематичне зображення мети діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства

*Джерело: [17].

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Сутністю категорії «експрес-діагностика» є швидкість, оперативність та терміновість обстеження об'єкта на основі виокремлення ключових показників-індикаторів (симптомів) та надання рекомендацій щодо усунення недоліків.

Отже, дослідивши різноманітні трактування, запропоновані у сучасній науковій та навчально-методичній літературі, ми дійшли висновку, що експрес-діагностика діяльності підприємства – це процес оперативного оцінювання та ідентифікації стану досліджуваного об'єкта на основі обмеженого інформаційного забезпечення з метою формування попереднього уявлення про його стан і параметри для прийняття реактивних управлінських рішень [32, с.161].

Залежно від ступеня деталізації дослідження стану підприємства діагностика може проводитися поверхнево або поглиблено. У зв'язку з цим розрізняють (рис 1.2):

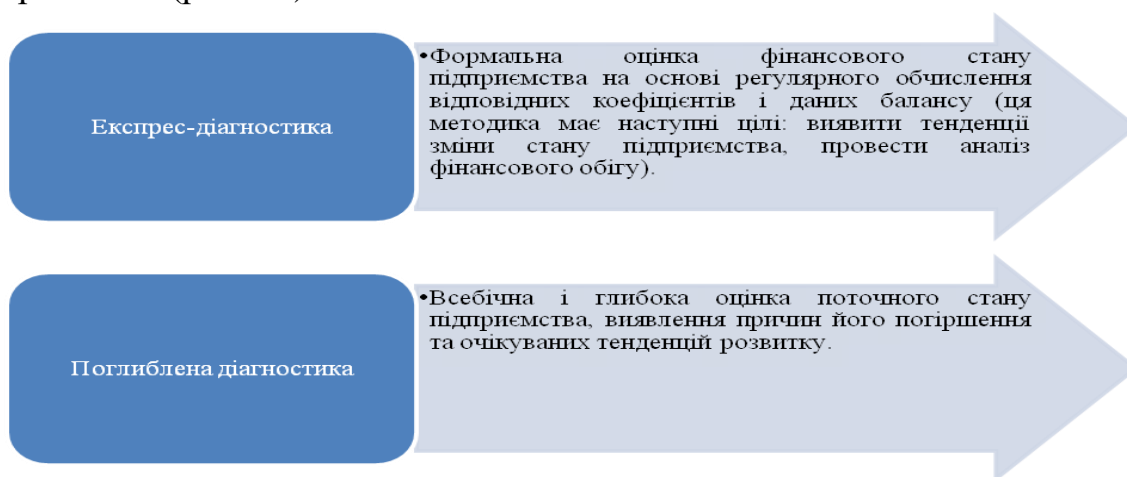

Рис. 1.2. Види фінансової діагностики

**Джерело: розроблено автором за даними джерела [55, с.61].*

Джерелами інформації для діагностики фінансового стану підприємства виступають (рис 1.3):

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Рис. 1.3. Джерела інформації діагностики фінансового стану

**Джерело: розроблено автором за даними джерела [22, с. 80].*

Користувачами результатів фінансової діагностики в ринкових умовах господарювання виступають (рис.1.4.):

Рис. 1.4. Користувачі результатів фінансової діагностики

**Джерело: розроблено автором за даними джерела [22, с. 80].*

Фрагмент кваліфікаційної роботи

У повному обсязі фінансовою інформацією може скористатися тільки керівництво підприємства, всі інші суб'єкти аналізу можуть користуватися тільки публічною (неповною) інформацією [22, с. 80].

До основних завдань експрес-діагностики діяльності підприємства відносять (рис. 1.5):

Рис. 1.5. Завдання експрес-діагностики

*Джерело: розроблено автором за даними джерела [75].

Роль і можливості фінансової діагностики визначаються сукупністю функцій, які вона виконує. Оскільки сфера застосування технологій фінансової діагностики доволі широка, то вона характеризується різними функціями, які на практиці в процесі діагностики виконуються одночасно [77, с. 221].

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Пропоновану класифікацію основних функцій фінансової діагностики представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація основних функцій фінансової діагностики

Функція	Зміст функції
Інформаційна	Зменшення інформаційної асиметрії між користувачами інформації, відповідальними за прийняття фінансових рішень та об'єктом управління.
Контрольна	Відстеження виконання планових завдань за переліком підконтрольних показників.
Власне діагностична	Ідентифікація чинників та їх систематизація за впливом з виокремленням позитивних, які визначають можливості та свідчать про рівень фінансового потенціалу підприємства, та негативних, що є загрозами фінансового стану суб'єкта господарювання, з наступним аналізом тенденцій зміни показників та умов їх формування.
Пізнавальна	Формування бази для аналізу та прогнозування фінансово-економічного розвитку підприємства, що забезпечує можливість аналізувати, пізнавати якісну сторону досліджуваних явищ, розкривати їх сутність.
Управлінська	Обґрунтування та прийняття управлінських рішень з орієнтацією на підвищення ефективності управління на всіх його рівнях.

*Джерело: [77].

Діагностика фінансового стану підприємства повинна проводитися на загальноприйнятих принципах, найважливіші з них наведені в таблиці 1.3 [34, с. 194].

Таблиця 1.3

Принципи проведення фінансової діагностики

Принцип	Зміст принципу
Своєчасність	Діагностику необхідно проводити до створення кризової ситуації, появи перших ознак банкрутства, враховувати динамічність діяльності підприємства.
Комплексність	Окремі явища і процеси доцільно досліджувати в комплексі з усіма іншими взаємопов'язаними явищами, чинниками, цілями.
Науковість	Діагностика має за підґрунтя науково-обґрунтовані принципи, поняття, категорії, закономірності, застосування методології та методів дослідження.

Автентичність	Процес діагностування базується на первинній, достовірній інформації.
Точність	Відповідність реальним фактам, цілям і вимогам, які ставляться до процесу діагностування.
Об'єктивність	Діагностика має здійснюватися за наперед розробленою програмою дослідження, за чітко визначеними базовими параметрами з мінімальним впливом фактора суб'єктивізму; у процесі діагностики необхідно використовувати тільки реальні факти, методи та заходи, щоб знизити рівень неточних оцінок.
Ефективність	Здійснюючи діагностику підприємства, потрібно постійно порівнювати позитивні і негативні наслідки її проведення і витрати, які пов'язані з цим процесом.

*Джерело: [34].

Методи для проведення діагностики умовно розділяють на дві групи: кількісні і якісні.

Найбільш розповсюдженими кількісними методами є регресійні моделі прогнозування ймовірності настання криз та банкрутства, а також комплексні методики коефіцієнтного аналізу фінансового стану підприємства.

Якісні методи є свого роду альтернативою кількісним моделям і, часом, можуть показувати навіть кращі результати. Сутність якісного підходу полягає в тому, що можна виділити ряд ознак, що свідчать про можливість настання кризи і, як наслідок, небезпеку в діяльності суб'єкта підприємництва. Причому такі ознаки є типовими, тобто їх дія, з деякими застереженнями, поширюється на всі суб'єкти. Таким чином, проаналізувавши наявність або ж відсутність певних ознак на підприємстві, можна робити висновки про можливість настання кризи в майбутньому [57].

Ще одним плюсом використання якісних методик є усунення найбільш серйозного недоліку кількісних методик – перекручувань даних фінансової звітності.

Одним з найбільш розповсюджених якісних підходів щодо оцінки ступеня безпечності діяльності суб'єктів підприємництва є метод Аргенті. Також є універсальні методи діагностики, наприклад, SWOT-аналіз.

Метод Аргенті (А-рахунок), розроблений професором Аргенті в 1976 році, полягає у формалізації вражень, відчуттів, різноманітних зведень про

діяльність суб'єкта підприємництва у вигляді експертних оцінок, зведених у таблиці, застосовувані під час A-score аналізу.

В організації діяльності будь-якого суб'єкта підприємництва існують ті чи інші недоліки. Але якщо їх вплив є достатньо великим, то рано чи пізно вони призводять до серйозних помилок у діяльності фірми, про що свідчить поява небезпечних симптомів. Якщо в цей період недоліки не будуть нейтралізовані, то організація неминуче приходить до банкрутства.

Основною перевагою методу Аргенті є те, що в ньому вперше була зроблена спроба упорядкування і систематизації показників, що описані в так званих списках збанкрутілих компаній на Заході. Таким чином, аналітику залишається тільки порівняти ознаки вже збанкрутілих компаній з аналогічними ознаками досліджуваної. Головною позитивною особливістю наведеного якісного методу є його системний і комплексний підходи до прогнозування кризових явищ. Недоліки ж полягають у тому, що дана модель надзвичайно складна в плані практики ухвалення рішення в умовах задачі з багатьма критеріями. Також слід відзначити суб'єктивність прийнятого прогнозного рішення.

Ще однією методикою, яку можна віднести до якісних, є SWOT-analysis. Його основним змістом є дослідження характеру сильних і слабких сторін суб'єкта підприємництва в розрізі окремих внутрішніх факторів, а також позитивного чи негативного впливу окремих зовнішніх факторів, що обумовлюють кризовий фінансовий розвиток підприємства [42].

Останніми роками експрес-діагностика набула широкої популярності під час проведення різноманітних економічних досліджень у сфері аналізу фінансового стану підприємств промисловості України і держав СНД. Це пов'язано з тим, що її результати мають наочну економічну інтерпретацію і дають велику користь як орієнтири для оцінки фінансового стану діяльності промислових підприємств. Тому експрес-діагностика повинна проводитися безперервно, а її результати мають впливати на ухвалення управлінських рішень [64].

1.2. Алгоритм проведення експрес-діагностики фінансового стану компанії

Діагностика фінансового стану підприємства – систематичне комплексне вивчення інформації про зміни у фінансовому стані

підприємства і прогнозуванні можливого розвитку подій. До простих та оперативних методів аналізу фінансового стану підприємства відносять методи експрес-діагностики, які належать до групи методів аналізу фінансових коефіцієнтів. Однак даний метод є досить поверховим. Але він дає оцінку близькості підприємства до банкрутства за регулярного обчислення відповідних коефіцієнтів. Метою експрес-діагностики є наочна і проста оцінка фінансового благополуччя і динаміки розвитку господарюючого суб'єкта [55, с. 61].

Процес проведення експрес-діагностики, як і будь-який інший складний процес, повинен мати свою технологію – послідовність кроків, спрямованих на виявлення причин погіршення стану підприємства і важелів його оптимізації. Існує безліч підходів до процесу проведення діагностики [22]. Структурна схема проведення діагностики фінансового стану підприємства зображена на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Алгоритм проведення діагностики фінансового стану підприємства
*Джерело: [55].

Фрагмент кваліфікаційної роботи

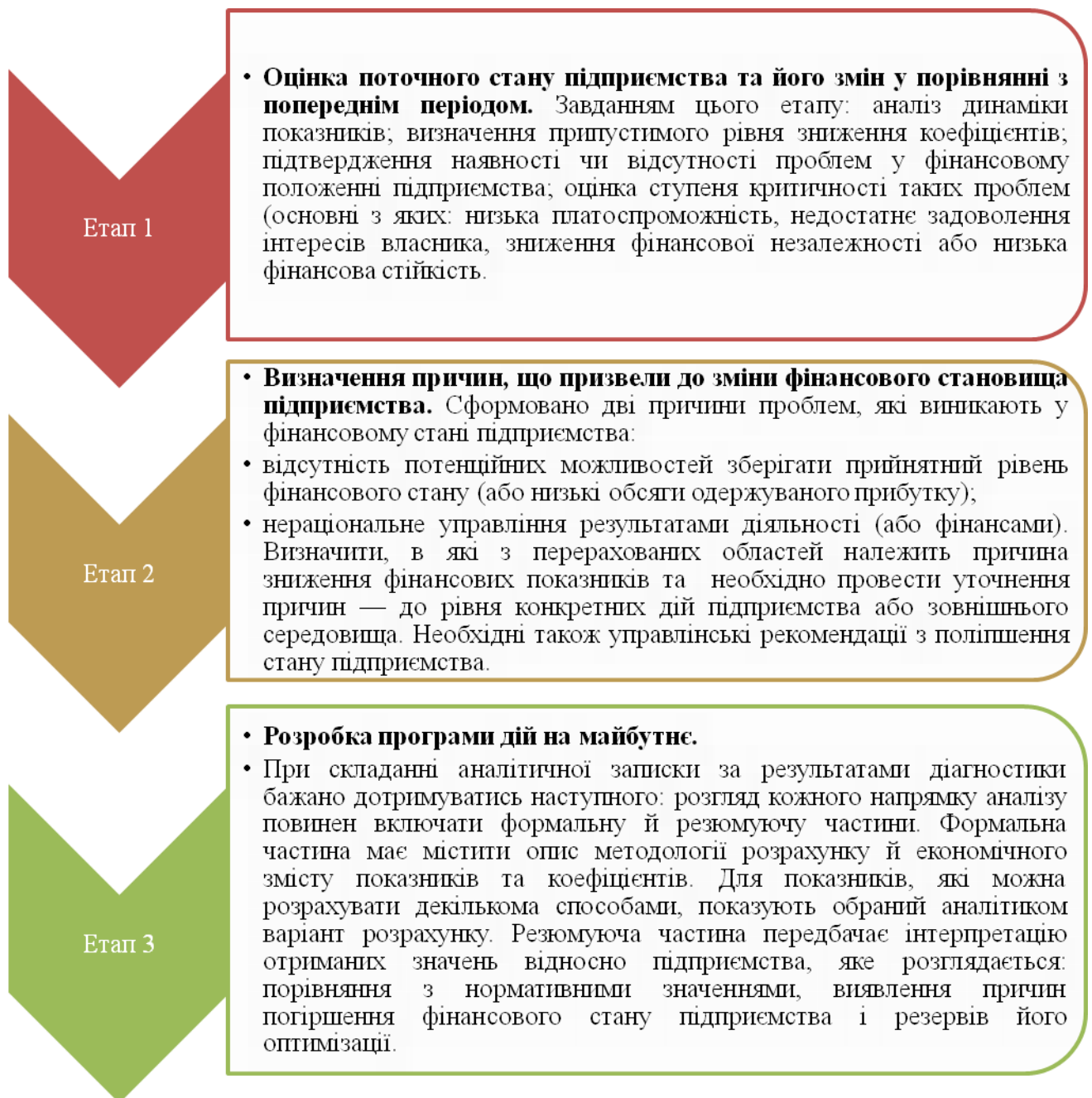

Рис. 2.2. Етапи фінансової діагностики за методикою Васіної А. О.

*Джерело: розроблено автором за даними джерела [11].

Проаналізувавши джерело [25], фінансову діагностику підприємства виконують в три етапи (рис. 2.3):

Фрагмент кваліфікаційної роботи

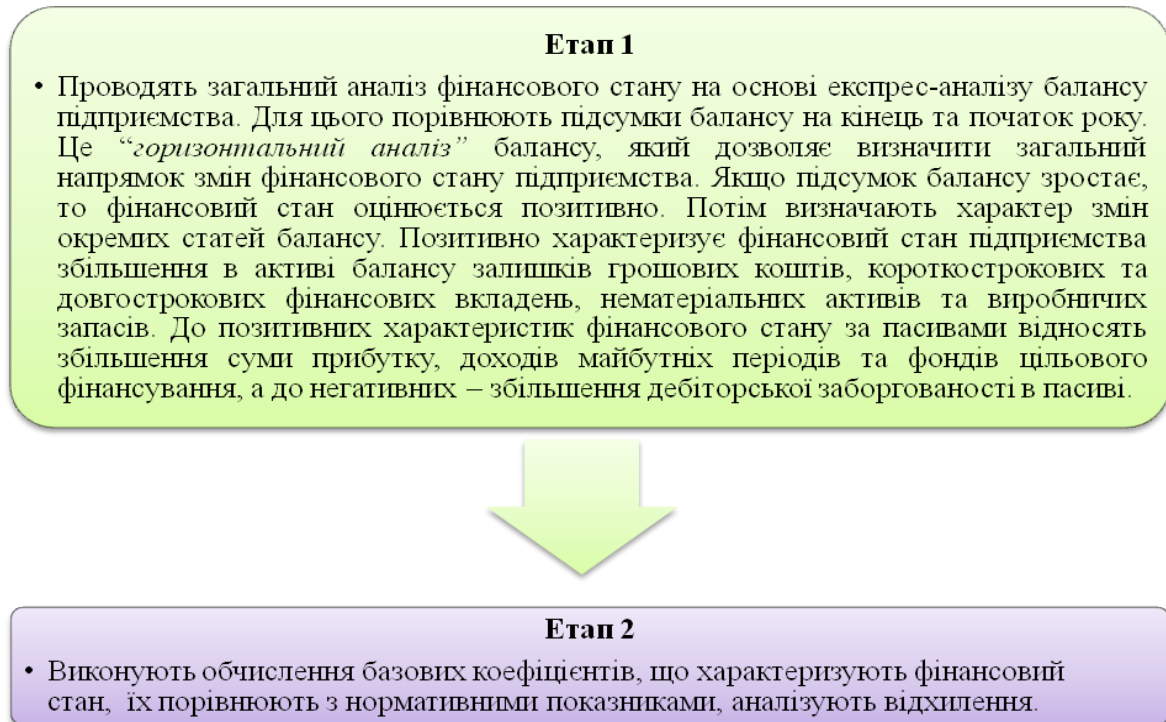

Рис. 2.3. Етапи фінансової діагностики за методикою Косянчук Т.Ф.

*Джерело: розроблено автором за даними джерела [25].

О. В. Батрак на базі попередніх досліджень розробила методичний підхід щодо обґрунтування діагностики фінансового стану, який включає сім етапів (рис. 2.4).

З метою підвищення ефективності та продуктивності фінансової діагностики Сметанюк О.Л. схематично (рис. 2.5) розробила систему діагностики фінансового стану та її характеристики на підприємстві.

Рис. 2.5. Система діагностики фінансового стану підприємства

*Джерело: розроблено автором за даними джерела [50].

Фрагмент кваліфікаційної роботи

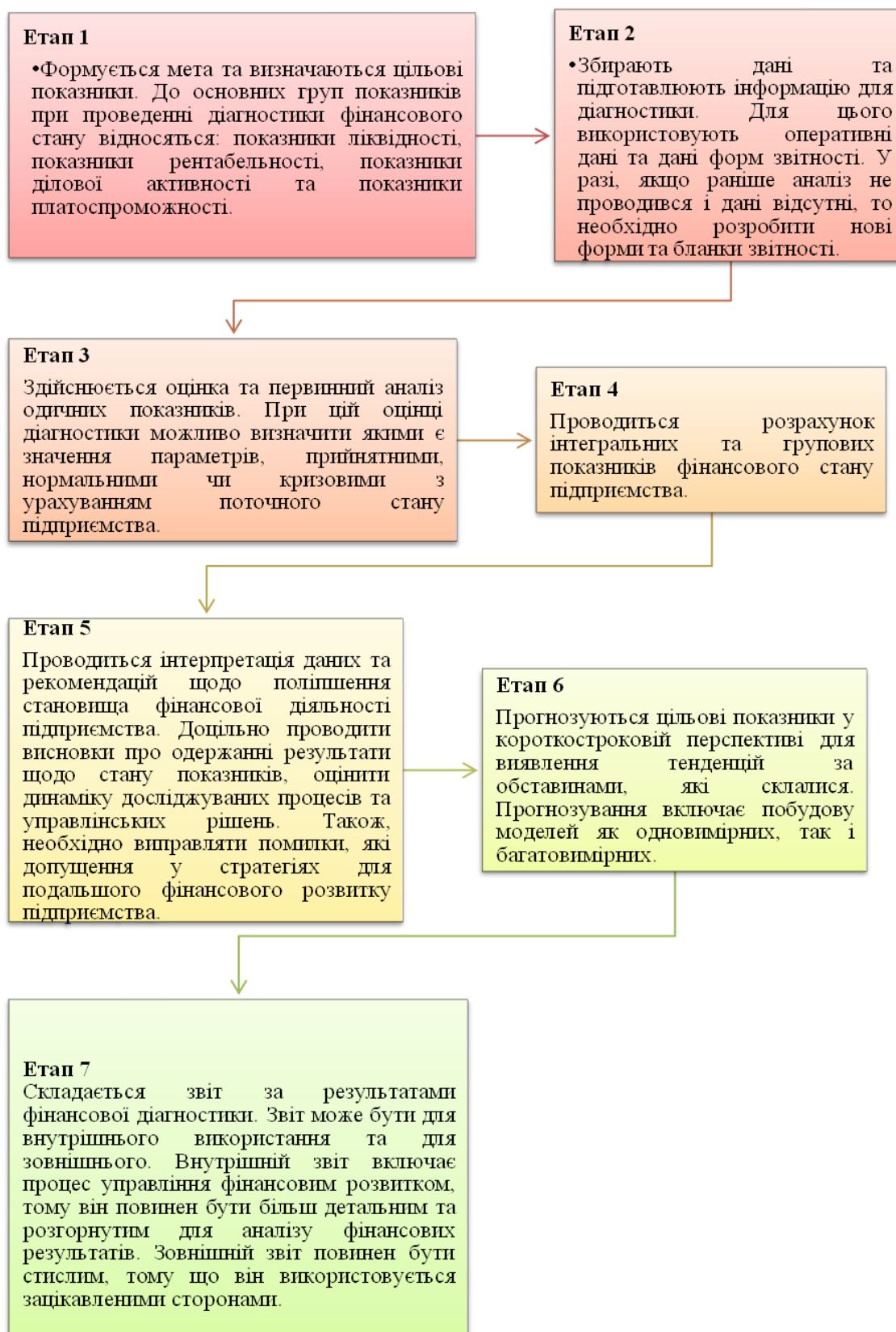

Рис. 2.4. Етапи фінансової діагностики за методикою Батрак О.В.

*Джерело: розроблено автором за даними джерела [5].

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Інформація із зовнішнього та внутрішнього середовища об'єкта дослідження та інформація минулих періодів є вихідною інформацією для даної системи діагностики. Від вихідної інформації вимагається своєчасність, повнота, вірогідність, характерність, цінність та доступність. В результаті даної системи формується аналітична база для прийняття управлінських рішень. Система управління значно впливає на об'єкт управління, який є джерелом інформації із внутрішнього середовища, яка є входом до системи діагностики. Зі схеми видно, що відбувається постійна циклічність елементів діагностики фінансового стану, яка призводить до безперервного взаємозв'язку [50].

Проаналізувавши методики проведення експрес-діагностики, можна зробити висновок, що кожна з них є ефективною в тих чи інших умовах. Керівники на свій розсуд та за специфікою роботи свого підприємства обирають той чи інший алгоритм проведення оцінки фінансового стану, який буде ефективним на даному етапі господарювання. Найкращим варіантом буде аналіз даних методик та створення власного алгоритму, який включатиме ті етапи, які допоможуть якомога досконаліше та швидше виявити проблеми у фінансовому стані підприємства та попередити можливі негативні тенденції.

1.3. Система фінансових показників і коефіцієнтів експрес-діагностики фінансового стану підприємства

Виходячи з того, що фінансова діагностика призначена оцінити фінансовий стан підприємства з точки зору можливостей вирішення проблем, що постають перед ним, доцільними для функціонуючого підприємства напрямами проведення процедури експрес-діагностики, на мою думку, доцільно обрати такі як:

- ✓ аналіз структури фінансової звітності (аналіз активів та пасивів);
- ✓ аналіз показників ліквідності та фінансової стійкості;
- ✓ аналіз показників ділової активності та рентабельності;
- ✓ аналіз ймовірності банкрутства підприємства за моделями;

Фрагмент кваліфікаційної роботи

- ✓ аналіз отриманих результатів фінансової діагностики та за необхідності прийняття рішення щодо розробки заходів, направлених на поліпшення фінансового стану підприємства, та їх реалізація.

За напрямом «аналіз динаміки структури балансу підприємства» важливим для підприємства є горизонтальний та вертикальний аналіз активів і пасивів підприємства. В активі балансу відображаються вартість майна і боргових прав; в пасиві – джерела фінансових ресурсів і зобов'язання підприємства по позиках і кредиторській заборгованості.

Горизонтальний аналіз проводиться по окремих статтях балансу, по розділах балансу з виділенням окремих статей, полягає у зіставленні фінансових даних підприємства за два періоди у відносному та абсолютному вимірюваннях [35, с. 374].

Вертикальний аналіз дозволяє оцінити якість балансу з точки зору його структури і тенденції зміни структури. А також порівняти дані показники, зіставити їх в динаміці та структурі в періоді. Проаналізувавши вплив даних знім на господарську та фінансову діяльність підприємства, можна розробити план покращення даних показників [33, с. 202].

Ліквідність підприємства – це його спроможність перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів [25, с. 262].

Аналіз ліквідності підприємства передбачає розрахунок показників, які застосовують для оцінки можливостей підприємства виконувати свої короткострокові зобов'язання. Основні коефіцієнти ліквідності наведені в таблиці 2.1.

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Таблиця 2.1

Показники ліквідності

Показник	Формула для розрахунку	Оптимальне значення показника
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти та їх еквіваленти / Поточні зобов'язання (1.3.1)	0,2 – 0,35
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Сума оборотних активів – Сума запасів) / Поточні зобов'язання (1.3.2)	0,7 – 0,8
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання (1.3.3)	1,5 – 2,5

**Джерело: розроблено автором за джерелом [25, с. 110].*

Коефіцієнт абсолютної ліквідності відображає здатність покривати короткострокові боргові зобов'язання наявними і короткостроковими фінансовими вкладеннями [79].

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та кредиторської заборгованості [44].

Коефіцієнт загальної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити, якщо воно реалізує усі свої оборотні активи, в тому числі і матеріальні запаси. Цей коефіцієнт показує також, скільки гривень оборотних коштів приходить на кожен гривню поточних зобов'язань [44].

Збільшення прибутку, платоспроможності та кредитоспроможності підприємства в умовах допустимого рівня ризику. Фінансова стійкість визначається раціональною забезпеченістю потреб будь-якого об'єкта фінансовими ресурсами для ефективної діяльності в ринкових умовах [62, с. 53].

Аналіз фінансової стійкості передбачає розрахунок показників, які застосовуються для оцінки стабільності та визначення загрози банкрутства підприємства. Основні показники наведені в табл. 2.2.

Фрагмент кваліфікаційної роботи

Таблиця 2.2

Показники фінансової стійкості

Показник	Формула для розрахунку	Оптимальне значення показника
1. Коефіцієнт фінансової незалежності	Власний капітал / Сума пасивів (1.3.4)	$\geq 0,5$
2. Коефіцієнт фінансової залежності	Сума пасивів / Власний капітал (1.3.5)	$\leq 2,0$
3. Коефіцієнт фінансового ризику	Залучені засоби / Власний капітал (1.3.6)	$\leq 0,5$ Критичне значення – 1.
4. Показник маневреності власного капіталу	Власні оборотні (обігові) кошти / Власний капітал (1.3.7)	$> 0,1$
5. Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень	Довгострокові зобов'язання / Підсумок I розділу активу балансу (1.3.8)	-
6. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Довгострокові зобов'язання / Довгострокові зобов'язання + Власний капітал (1.3.9)	0,4
7. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Довгострокові зобов'язання / Довгострокові зобов'язання + Власний капітал (1.3.9)	0,4
8. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	Власний капітал / Довгострокові зобов'язання + Власний капітал (1.3.10)	0,6
9. Коефіцієнт фінансування	Власний капітал / (Сума пасивів – Власний капітал) (1.3.11)	> 1
10. Показник маневреності власного оборотного капіталу	Гроші та їх еквіваленти / (Довгострокові зобов'язання + Власний капітал) – Підсумок I розділу активу балансу (1.3.12)	> 0

11. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	(Сума пасивів – Власний капітал) / Сума пасивів (1.3.13)	≤0,5
12. Коефіцієнт забезпеченості оборотними засобами	(Довгострокові зобов'язання + Власний капітал) – Підсумок I розділу активу балансу / Підсумок II розділу активу (1.3.14)	0,1 та вище
13. Коефіцієнт фінансової стійкості	(Власний капітал + Довгострокові зобов'язання) / Сума пасивів (1.3.15)	0,5 – 0,8

**Джерело: розроблено автором за джерелом [60, с. 126].*

Коефіцієнт фінансової незалежності характеризує частку власних коштів підприємства (власного капіталу) у загальній сумі коштів, авансованих у його діяльність та незалежність фірми від зовнішніх позичкових джерел [48].

Коефіцієнт фінансової залежності обернений до попереднього коефіцієнта. Зростання цього показника в динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства, тобто втрату ним фінансової незалежності [23].

Коефіцієнт фінансового ризику показує співвідношення залучених засобів і власного капіталу [48].

Показник маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу знаходиться в обігу, тобто в тій формі, яка дає можливість вільно маневрувати цими коштами, а яка – капіталізована [23].

Коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень показує, яка частина необоротних активів підприємства профінансована зовнішніми інвесторами [48].

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів або коефіцієнт фінансового левериджу. Він показує, скільки довгострокових позикових коштів використано для фінансування активів підприємства поряд із власними коштами. Показник фінансового левериджу характеризує залежність підприємства від довгострокових зобов'язань [60].

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів та коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих вкладень у сумі дають 1 і характеризують структуру довгострокових пасивів підприємства, що складаються з власного капіталу та довгострокових зобов'язань [48].

Коефіцієнт фінансування – індикатор фінансової стійкості, який говорить про здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в

Фрагмент кваліфікаційної роботи

середньо- і довгостроковій перспективі. Значення показника вказує на те, скільки гривень власного капіталу припадає на кожну гривню зобов'язань компанії [62].

Показник маневреності власного оборотного капіталу говорить про те, яку частку власних оборотних коштів складають гроші та їх еквіваленти. Маневреність власних оборотних коштів показує співвідношення між коштами та власними оборотними коштами [80].

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу вказує на рівень левериджу компанії. Леверидж означає використання фінансових інструментів або позикового капіталу з метою підвищення потенційної рентабельності інвестицій. У компанії, в якій сума позикового капіталу є значно вищою за власний, рівень левериджу високий. У свою чергу, таке явище свідчить про високий рівень фінансових ризиків. Варто зауважити, що залучення позикового капіталу дозволяє забезпечити ріст компанії. Тому значна частина підприємств стабільно працює в умовах використання позикових коштів [48].

Коефіцієнт забезпеченості оборотними засобами відноситься до групи показників фінансової стійкості та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів [80].

Коефіцієнт фінансової стійкості показує частку стабільних джерел фінансування в їхньому загальному обсязі [48].

Аналіз показників ділової активності дає змогу оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує вкладені в нього кошти і відповісти на питання, за рахунок яких саме складових активів підприємство може підвищити свою результативність [62, с. 58].

Для оцінки ефективності використання ресурсів підприємства застосовують різні показники оборотності, основні з яких наведені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Показники ділової активності

Показник	Формула для розрахунку	Оптимальне значення показника
1. Коефіцієнт оборотності активів	Виручка (Чистий дохід) / Середньорічний обсяг активів (1.3.16)	Збільшення
2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Виручка (Чистий дохід) / Середньорічний обсяг оборотних активів (1.3.17)	Збільшення
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Виручка / Середньорічна сума дебіторської заборгованості (1.3.18)	Збільшення
4. Тривалість обороту дебіторської заборгованості	Тривалість періоду * Середня величина дебіторської заборгованості / Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (1.3.19)	<45
5. Тривалість обороту кредиторської заборгованості	Тривалість періоду * Середня величина кредиторської заборгованості / Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (1.3.21)	<45

**Джерело: розроблено автором за джерелом [36].*

Функціонування підприємства, незалежно від виду його діяльності і форм власності, в умовах ринку визначається його здатністю приносити достатній прибуток, тому що це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризує абсолютну ефективність його роботи [61, с. 75].

В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим чинником стимулювання виробничої і підприємницької діяльності підприємства та створює фінансову основу для її розширення, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу [47, с. 179].

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчально-методичне видання

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Методичні вказівки
до виконання кваліфікаційної роботи
здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньої програми «Менеджмент організації і адміністрування»
денної та заочної форм навчання

Укладачі : РИЖАКОВА Галина Михайлівна,
ІВАХНЕНКО Ірина Сергіївна,
ПОКОЛЕНКО Вадим Олегович,
ЧУПРИНА Юрій Анатолійович,
ЧУПРИНА Христина Миколаївна,
ПРИХОДЬКО Дмитро Олександрович,
ГОРБАЧ Максим Володимирович

Випусковий редактор *Л. С. Тавлуй*

Комп'ютерне верстання *К. А. Мавроді*

Підписано до друку 25.02.2024. Формат 60 x 84_{1/16}

Ум. друк. арк. 4,42. Обл.-вид. арк. 4,75.

Електронний документ. Вид. № 164/III-24

Видавець і виготовлювач:

Київський національний університет будівництва і архітектури

Проспект Повітряних Сил, 31, Київ, Україна, 03037

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 808 від 13.02.2002

